

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Bakalářská práce

Sídlní struktura ve světě a problém slumů

Marek Frank

© 2018 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Marek Frank

Podnikání a administrativa

Název práce

Sídelní struktura ve světě a problém slumů

Název anglicky

Settlement structure in the world and problems of the slums.

Cíle práce

Práce se zaměří na posouzení sídelní struktury ve světě, vývoj urbanizace a na problém chudinských čtvrtí (slumů).

Metodika

Rešerše odborných zdrojů a literatury, vč. případových studií. Sběr a třídění dat, historická, statistická a komparativní analýza, interpretace informací a dat, abstrakce, syntéza.

Doporučený rozsah práce

30-40 stran

Klíčová slova

Urbanizace, míra urbanizace, suburbanizace, reurbanizace, slum, sídlo, průmyslová revoluce, demografická revoluce, chudinská čtvrť

Doporučené zdroje informací

HORSKÁ, P., MAUR, E., MUSIL, J. Zrod velkoměsta. Praha: Paseka, 2002. 352 s. ISBN 80-7185-409-3.
Jeníček, V., Foltýn, J.: Globální problémy světa v ekonomických souvislostech, Praha 2010, C.H.Beck, 352 s.
KUNA, Z.: Demografický a potravinový problém světa, Wolters Kluwer ČR, a.s., Praha, 2010, 340 s., ISBN 978-80-7357-588.
PAVLÍK, Zdeněk. Nástin populačního vývoje světa. Praha: ČSAV, 1964.
PAVLÍK, Z., KALIBOVÁ, K. Mnohojazyčný demografický slovník. Acta demographica
State of the World's Cities 2012/2013 – Prosperity of Cities, Nairobi : United Nations Human Settlements Programme, 2013, 186 p. ISBN13: 978-0-415-83888-7
VALLIN, Jacques. Světové obyvatelstvo. Praha: Academia, 1992. ISBN 80-200-0437-8.
World Population Prospects: The 2015 Revision. New York: Department of Economic and Social Affairs (DESA), Population Division, United Nations, 2015, 66 p.
World Urbanization Prospects: The 2014 Revision, New York : United Nations, Department of Economic and Social Affairs – Population Division, 2015, 517 p. ISBN 978-92-1-151517-6.
2015 World Population Data Sheet. Washington (DC) : Population Reference Bureau, 2015, p. 23. ISSN 0085-8315

Předběžný termín obhajoby

2017/18 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Zbyněk Kuna, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 6. 11. 2017

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 7. 11. 2017

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 05. 03. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "*Sídelní struktura ve světě a problém slumů*" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15.3.2018

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Zbyňku Kunovi za odborné vedení, cenné rady a veškerý čas, který mi věnoval při zpracování mé bakalářské práce. Mé poděkování patří i mým nejbližším, a to především mé sestře za inspiraci.

Sídelní struktura ve světě a problém slumů

Souhrn

Tato práce se zaměřuje na analýzu sídelní struktury ve světě a problémy, které způsobují nevyrovnanost osídlení jednotlivých regionů.

V první části se práce věnuje vysvětlení termínu demografie a základních demografických pojmů a procesů, které jsou pro další část práce stěžejní. Práce také seznamuje čtenáře se základními typy sběru demografických dat. Teoretická část pokračuje historickým vývojem populace na Zemi, zejména demografickou revolucí a jejím zhodnocením.

Praktická část práce se věnuje vývoji urbanizace ve světových kontinentech od 2. poloviny 20. století. V této části sledují vývoj jednotlivých metropolí vybraných kontinentech. Poslední část práce je věnována problémům, které způsobuje nerovnoměrný růst světové populace. Konkrétně se jedná o problémy kojenecké úmrtnosti, úhrnné plodnosti, předpokládané délky dožití, počtem obyvatel nakažených virem HIV a podílem obyvatel, kteří mají přístup k elektrické energii.

Klíčová slova:

- Sídlo
- Demografická revoluce
- Slum
- Populace
- Urbanizace
- Rozvojové státy
- Subsaharská Afrika
- Migrace
- Porodnost
- Úmrtnost

Settlement structure in the world and problems of the slums

Summary

This bachelor thesis focuses on the analysis of settlement structure in the world and the problems that cause imbalance settlement in different regions.

The first part deals with the explanation of the term demographics and basic demographic concepts and processes that are crucial for next part of work. The bachelor thesis is also dedicated to the basic types of collection of demographic data. The theoretical part focuses on the ongoing historical evolution of Earth's population, particularly the demographic revolution and its valuation.

The practical part is devoted to the development of urbanization in world regions since the second half of the 20th century. In this part, I examine the evolution of the metropolis on chosen continents. The last part is devoted to the problems caused by uncontrollable growth of the world population. Specifically, the problems of infant mortality, total fertility rate, the expected length of life expectancy, population infected with HIV disease and the proportion of the population having access to the electricity.

Keywords:

- Settlement
- Demographic revolution
- Slum
- Population
- Urbanization
- Developing countries
- Sub-Saharan Africa
- Migration
- Natality
- Mortality

1 Úvod.....	7
2 Cíl a metodika.....	9
3 Literární řešerše	10
3.1 Demografie.....	10
3.2 Základní demografické pojmy	11
3.2.1 Střední stav obyvatelstva	11
3.2.2 Střední délka života	11
3.2.3 Věkový medián	12
3.3 Procesy demografické reprodukce	12
3.3.1 Porodnost	12
3.3.2 Úmrtnost	12
3.3.3 Nemocnost	13
3.3.4 Potratovost	13
3.3.5 Sňatečnost	14
3.3.6 Rozvodovost	15
3.4 Struktura obyvatelstva.....	16
3.4.1 Struktura obyvatelstva dle pohlaví	16
3.4.2 Struktura obyvatelstva dle věku.....	17
3.5 Mechanický pohyb obyvatelstva.....	18
3.5.1 Migrace	18
3.6 Historie světové populace	19
3.6.1 Začátky osidlování a neolitická revoluce.....	19
3.6.2 Přirozený řád reprodukce.....	20
3.6.3 Demografická revoluce.....	21
4 Světová sídelní struktura a rozmístění obyvatelstva ve světě	25
4.1 Sídlo a základní dělení sídel.....	25
4.2 Rozmístění světové populace	26
4.2.1 Vývoj urbanizace v Africe od 2.poloviny 20. století.....	28
4.2.2 Vývoj urbanizace v Asii od 2. poloviny 20. století	31
4.2.3 Vývoj urbanizace v Latinské Americe od 2. poloviny 20. století.....	34
4.2.4 Vývoj urbanizace v Severní Americe od 2. poloviny 20. století	36
4.2.5 Vývoj urbanizace v Evropě od 2. poloviny 20. století.....	38
4.2.6 Vývoj urbanizace v Austrálii a Oceánii od 2. poloviny 20. století.....	40
5 Problém chudinských čtvrtí	43
5.1 Definice a vymezení chudinských čtvrtí	43
5.2 Problémy ve slumech	45
5.2.1 Úhrnná plodnost.....	45

5.2.2	Kojenecká úmrtnost	46
5.2.3	Předpokládaná doba dožití obyvatel	47
5.2.4	Nakažení HIV	48
5.2.5	Přístup obyvatel k elektrické energii	49
6	Závěr.....	51
7	Seznam literatury	53
8	Seznam grafů	55
9	Seznam tabulek	55

1 Úvod

Pojem urbanizace v sobě zahrnuje kulturní, ekonomické ale i sociální změny společnosti. Na počátku 19. století dosahovala míra urbanizace ve světě pouze 3 %. V tomto období však ve světě nastávají rozsáhlé demografické změny, za jejichž příčinu je označována průmyslové revoluce. Ta přináší rozvoj v oblasti moderních technologií, které se promítají do každodenního života obyvatel usazených zejména ve vyspělých regionech (západní Evropa, Severní Amerika). Důsledkem těchto změn je vyšší počet obyvatel v těchto regionech, zvyšuje se i míra urbanizace, jelikož modernizací zemědělství ubývají pracovní místa v tomto odvětví a lidé jsou nuceni vyhledávat nové pracovní příležitosti ve městech. [18]

S tím souvisí i nerovnoměrné prostorové rozmístění obyvatelstva ve světě, přičemž regiony s větším počtem obyvatel nalezneme zejména v nížinách (Peking), u velkých řek (Káhira) nebo u nalezišť nerostných surovin (Porúří).

V současnosti dosahuje míra urbanizace ve světě 54 %, přičemž je očekáváno, že tento rostoucí trend bude pokračovat a míra urbanizace ve světě bude atakovat hranici 70 %. Jaké prvky jsou pro světový urbanizační proces příznačné? Jaký vliv má urbanizace na vznik chudinských čtvrtí? Jaké problémy jsou pro chudinské čtvrti typické?

Tato práce má ambici odpovědět na tyto i další navazující otázky týkající se sídlení struktury ve světě a problému slumů. Práce je rozdělena do tří hlavních kapitol a pro přehlednost i dílčích podkapitol. První kapitola podrobně vysvětluje sledované ukazatele a základní pojmy, které byly prostudovány za pomoci odborné literatury. Jednotlivé podkapitoly se postupně věnují těmto pojmům a procesům – střední stav obyvatelstva, střední délka života, věkový medián, porodnost, úmrtnost, nemocnost, potratovost, sňatečnost a rozvodovost. Poslední tři podkapitoly této části se pak zabývají strukturou obyvatelstva (dle věku a pohlaví), pohybem obyvatelstva a konečně historií světové populace.

Hned v následující kapitole je věnován prostor světové sídelní struktuře a rozmístění obyvatelstva ve světě. V úvodu této kapitoly jsou vymezeny základní pojmy jako sídlo a jejich základní dělení. Jednotlivé podkapitoly se postupně věnují vývoji urbanizace od 2.

poloviny 20. století až do současnosti s přesahem do roku 2050 v Africe, Asii, Latinské Americe, Severní Americe, Evropě a Austrálii a Oceánii.

Poslední kapitola pojednává o problému chudinských čtvrtí. Dílčí podkapitoly se potom věnují pojmům resp. problémům jako je úhrnná plodnost, kojenecká úmrtnost, předpokládaná doba dožití obyvatel, nakažení HIV a přístup obyvatel k elektrické energii.

2 Cíl a metodika

Hlavním cílem této bakalářské práce je posouzení sídelní struktury ve světě z historického hlediska a jejího budoucího vývoje se zaměřením na demografické problémy v chudinských čtvrtích. Dílčím cílem práce je posouzení úrovně světové urbanizace, populačního vývoje a vysvětlení důležitých demografických pojmů. U vybraných demografických jevů bude sledován historický, současný a budoucí vývoj těchto ukazatelů.

V teoretické části byla za pomoci odborné literatury vypracována literární rešerše. V této části byl kladen důraz na vysvětlení základních pojmů, které se dále objevují v praktické části.

Praktická část obsahuje řadu statistických dat, které byly čerpány převážně z publikací nejnovějších ročenek vydaných Organizace spojených národů (dále jen OSN).

V různé míře byly použity metody analýzy, syntézy a komparace.

3 Literární rešerše

Hlavním úkolem literární rešerše je vysvětlit sledované ukazatele a základní pojmy, které byly prostudovány za pomoci odborné literatury.

3.1 Demografie

Demografie je vědní disciplína zabývající se růstem, vývojem, velikostí a dalšími znaky populace, především z kvantitativního hlediska. Pojem demografie pochází z řeckého slova démos (lid) a grafein (psát, popisovat). Demografie stojí na rozhraní věd přírodních a společenských. Její vývoj se začíná datovat v 17. století, avšak termínem demografie se věda začíná označovat od konce 19. století. První práce s demografickou tematikou se na našem území objevují ve 2. pol. 18. století. Koncem 18. stol. století se setkáváme s prvními úmrtnostními tabulkami. [3]

Hlavním předmětem demografie je studium a zkoumání procesu reprodukce, která je chápána jako přirozená obměna obyvatelstva, resp. její přirozený pohyb. Naopak objektem demografické studie je populace a její růst a vývoj. Od procesu reprodukce je nutné oddělit termín populační vývoj, který je mnohem širší a zahrnuje také migraci, která může být označována jako prostorová mobilita. [6]

Kalibová vymezuje demografii dvojím způsobem:

1. „jako obor, poznávající zákonitosti a obecné pravidelnosti demografické reprodukce a jejich specifické projevy a podmíněnosti u konkrétních populací, kterými jsou: - biologická podstata demografické reprodukce – ekonomické, sociální a přírodně geografické prostředí
2. jako obor, který zahrnuje do předmětu svého studia nejen proces demografické reprodukce a jeho podmíněnosti, ale i jeho důsledky, které je možno najít v široké oblasti života lidí“ (Kalibová, 2001, s. 5).

Pro zkoumání výše uvedených ukazatelů používají demografové demografické statistiky i výsledky speciálních demografických šetření, např. sčítání lidu, registry obyvatelstva, evidence migrací, nemocnosti apod. [3], [6]

3.2 Základní demografické pojmy

3.2.1 Střední stav obyvatelstva

Mezi stěžejní demografické veličiny patří střední stav obyvatelstva za určité období. Tento ukazatel je definován chronologickým průměrem z okamžikových stavů uvnitř sledovaného období. Střední stav obyvatelstva v podstatě vyjadřuje průměrný počet žijících osob během daného časového intervalu, zpravidla se používá kalendářní rok. [8]

Pokud bychom chtěli spočítat naprosto přesný střední stav obyvatelstva, tak bychom použili okamžikové údaje v řádu dnů, týdnů či měsíců. Bohužel však tyto údaje nelze přesně získat, a proto používáme zpravidla prostý aritmetický průměr dvou okamžikových údajů, v tomto případě počátek a konec roku. [8]

U víceletého období se obvykle používá geometrický průměr, který nám lépe reaguje na změny v počtu obyvatel. [8]

3.2.2 Střední délka života

Střední délka života, někdy se uvádí jako naděje dožití, je statistický údaj, který vyjadřuje počet let, kterého se dle tabulkových hodnot má jedinec dané země dožít. [8]

„Naděje na dožití je ukazatel délky života, který se uvádí buď od narození, a pak udává, jakého věku se v průměru dožije každé narozené dítě v dané generaci při zachování řádu vymírání, nebo od určitého přesného věku, a pak udává průměrnou délku života jednotlivých osob od dosažení tohoto věku, tj. kolik let života mají ještě v průměru příslušníci dané generace před sebou. Místo naděje na dožití se používá termínu střední délka života. Naděje na dožití je výsledným ukazatelem úmrtnostních tabulek a je to aritmetický průměr rozložení tabulkového počtu zemřelých v jednotlivých věkových skupinách. Tento ukazatel není ovlivněn faktickou věkovou strukturou populace, a proto se dobře hodí k mezinárodnímu srovnání“ (Kalibová, Pavlík, Vodáková, 1998, s. 92).

Pomocí tohoto ukazatele lze pozorovat velké rozdíly v různých regionech světa, např. rozvojové země mají střední délku života okolo 70 let. Ve vyspělých státech tato hodnota překračuje hranici 80 let. (2016) [11]

3.2.3 Věkový medián

Věkový medián rozděluje obyvatelstvo podle věku na dvě stejně početné skupiny. Pokud se v populaci zvětšuje podíl starých osob, hovoříme o stárnutí obyvatelstva. Opačný proces se nazývá mládnutí obyvatelstva. To nastává, pokud se v populaci zvětšuje podíl mladých osob. Stará populace má vysoký podíl starých lidí, mladá populace má vysoký podíl dětí a mládeže. [6]

3.3 Procesy demografické reprodukce

3.3.1 Porodnost

Porodnost, latinským názvem též natalita, je spojená s událostmi rození dětí a reprodukcí. Společně s úmrtností se jedná o základní demografický pojem. Pokud natalitu omezíme pouze na ženskou část populace, tak ji také lze nazývat plodností (fertilitou). Plodnost dále dělíme na plánovanou (regulovanou) a neplánovanou (neregulovanou). Při analýze plodnosti rozlišujeme narozené děti na manželské a nemanželské. Zvláštním případem jsou děti narozené do 8 měsíců po svatbě, takto narozené děti nazýváme jako děti tzv. předmanželských koncepcí. Dle existence, či neexistence života dělíme děti na živě nebo mrtvě narozené, u živě narozených dětí dále sledujeme jejich pořadí. [3], [6]

Pokud bychom dále zkoumali porody, je možné sledovat porodní intervaly, tj. doba mezi předchozím porodem a narozením dítěte určitého pořadí (tzv. meziporodní interval).[6]

Základním a nejčastěji používaným ukazatelem porodnosti je hrubá míra porodnosti, definovaná poměrem počtu narozených dětí a středního stavu obyvatelstva za jeden rok, ukazatel se vyjadřuje v promile. [3], [6]

3.3.2 Úmrtnost

Dalším základním demografickým prvkem je úmrtnost, která pochází z latinského slova mortalita a zkoumá vymírání populace. Je také úzce spjata s mírou nemocnosti populace a životních podmínek, ve kterých určitá populace žije. Počátky sledování úmrtnosti jsou datovány od 17. století a jsou spojeny s demografem J. Grauntem, který jako první objevil obecné pravidelnosti řádu vymírání (řád vymírání značí nejlépe úmrtnostní tabulka). [6]

K vyjádření míry určité úrovně mortality se nejčastěji používá hrubá míra úmrtnosti, což je poměr počtu zemřelých ke střednímu stavu obyvatel ve sledovaném kalendářním roce. Opět se ukazatel uvádí v promilích. [3]

3.3.3 Nemocnost

Jak již bylo uvedeno výše, pojem nemocnost úzce souvisí s úmrtností. Důležitá je především analýza důvodů úmrtí. Za tímto účelem v roce 1893 Mezinárodní statistický ústav přijal statistickou klasifikaci příčin smrti, která je postupně zaváděna ve všech Evropských zemích. U nemocnosti lze sledovat např. průměrnou délku nemoci, průměrný počet dnů nemoci atd. Nejčastěji se však sleduje tzv. míra smrtnosti, která vyjadřuje poměr počtu zemřelých lidí na určitou příčinu ke střednímu stavu populace. Zpravidla se značí na 100 000 obyvatel. [3], [6]

3.3.4 Potratovost

„Studium potratovosti navazuje na analýzu procesu demografické reprodukce, neboť potratovost úzce souvisí nejen s úmrtností (prenatální úmrtnost) ale i s porodností, resp. mrtvorodností. Potratovostí se rozumí úmrtnost plodu, tj. ukončení těhotenství vynětím nebo vypuzením plodu v době od koncepce do takového vývojového stádia plodu, než je plod dle platných definic považován za dítě“ (Kalibová, 2001, s. 29).

„Statistiku legální potratovosti lze sestavovat pouze v případě, že jsou potraty ve sledované zemi uzákoněny a je k dispozici evidence umělých ukončení těhotenství nebo indukovaných potratů“ (Pavlík, 2005, s. 96).

Potratovost jako takovou můžeme dělit na několik ukazatelů; míru potratovosti, index potratovosti a úhrnnou potratovost. Míra potratovosti vyjadřuje intenzitu potratů v populaci za určené období, přičemž běžně se používá jeden kalendářní rok. Index potratovosti určuje, kolik potratů bylo vykonáno k počtu živě narozených dětí. Úhrnná potratovost zkoumá, kolik potratů v průměru bylo vykonáno na jednu ženu v reprodukčním období (15-49 let). Tato veličina může být vázaná k celé populaci, nebo pouze k počtu žen reprodukčního věku. [6]

3.3.5 Sňatečnost

„Studium sňatečnosti se zabývá četností vzniku manželství nebo svazků mezi osobami opačného pohlaví, které vznikají na základě zákona nebo zvykových tradic, a charakteristikami těchto osob do těchto svazků vstupujících nebo z nich vystupujících“ (Pavlík, 2005, s. 77).

„Sňatečností se rozumí proces formování, tj. uzavírání sňatků na základě zákonem daných podmínek. Sňatek mohou uzavírat pouze osoby svobodné, rozvedené nebo ovdovělé. Tyto osoby tvoří tzv. sňatkuschopné obyvatelstvo“ (Kalibová, 2001, s. 30-31).

Minimální věk pro uzavření sňatku v České Republice je 18 let. Výjimečně však může soud z důležitých důvodů povolit uzavření manželství osobě starší 16. V České republice, stejně jako ve většině států světa, není povolen tzv. příbuzenský sňatek. Tento sňatek je omezen do určité míry pokrevnosti. V České republice nemůže být manželství uzavřeno mezi blízkými příbuznými, předky a potomky a mezi sourozenci bez ohledu na to, mají-li společného 1 nebo oba rodiče. [21]

„Nejjednodušším ukazatelem intenzity sňatečnosti je hrubá míra sňatečnosti, která udává počet sňatků na 1000 obyvatel středního stavu v ročním vymezení. Hodnoty míry sňatečnosti reagují na změny populačního klimatu a jejich vývoj se odráží v následném rozvoji porodnosti. Tento ukazatel je ovlivňován sňatky ve vyšším pořadí, tj. sňatky osob rozvedených a ovdovělých. Tento ukazatel je ovlivněn i věkovou strukturou srovnávaných populací. Při podrobnější analýze sňatečnosti sledujeme obě pohlaví odděleně a konstruujeme míry sňatečnosti podle věku. Redukovaná míra sňatečnosti v určitém dokončeném věku je poměr sňatků svobodných ve věku x ke střednímu stavu populace ve věku x bez ohledu na rodinný stav. Úhrn redukovaných měr sňatečnosti neboli úhrnná sňatečnost je ukazatelem intenzity sňatečnosti. Hodnoty tohoto ukazatele v transverzálním pojetí jsou ovlivněny rozdílným rozložením sňatků jednotlivých generací, které sledovaným rokem prochází. Uvažujeme-li sňatkový věk 15-50 let, jedná se o 35 generací. Při generační analýze se tento ukazatel nazývá konečná sňatečnost a udává průměrný počet sňatků na 100 osob ve studované generaci“ (Kalibová, 2001, s. 31).

3.3.6 Rozvodovost

„Rozvod představuje zákonný způsob zániku monogamního manželství. K rozpadu manželství však může dojít nejenom rozvodem, ale i úmrtím jednoho či obou partnerů. V úvahu je třeba brát skutečnost, že počet statisticky zjištěných rozvedených manželství je nižší než počet rozpadlých manželství, neboť ve statistice nejsou zachycena manželství, která již defacto neexistují, ale nejsou rozvedena“ (Kalibová, 2001, s. 32).

„Proces zániku manželství rozvodem v závislosti na době uplynuté od sňatku lze hodnotit i pomocí tabulek rozvodovosti, které jsou založeny na stejném principu jako ostatní tabulky života“ (Kalibová, 2001, s. 33).

Pokud dojde k ukončení manželství rozvodem, je možné uzavřít další sňatek. Jestliže dojde k ukončení manželství úmrtím, tak se dle pohlaví nazývá pozůstalý manžel či manželka vdovcem či vdovou. Existují také země, které rozvod nemají povolený vůbec, tuto skutečnost potom nazýváme jako nerozlučitelnost manželství, přičemž k rozpadu manželství může dojít pouze úmrtím jednoho z manželů. Některé země mají rozvod, jako právní akt ukončení manželství, omezený zákonem. [6]

V České republice lze rozvést každé manželství. Rozvod může proběhnout ve formě sporného rozvodu nebo na základě dohody obou manželů. V obou případech rozvod probíhá před soudem. Zajímavostí, která v českém právním řádě existovala do roku 1949 byl rozvod ve formě separace nebo právního odloučení, kdy žili manželé odloučení jeden od druhého. Tato forma však byla zrušena a dnes se odloučená manželství označují jako rozpadlá manželství. Od roku 1950 existuje pouze jedna forma ukončení manželství za života obou manželů, a to rozvod. [6]

„Nejjednodušším ukazatelem procesu rozvodovosti je hrubá míra rozvodovosti, která je konstruována jako poměr počtu rozvodů v daném roce ke střednímu stavu obyvatelstva“ (Pavlík, 2005, s. 82)

3.4 Struktura obyvatelstva

„Demografická struktura obyvatelstva je složení obyvatelstva dle věku a pohlaví“
(Kuna, 2010, s. 50).

3.4.1 Struktura obyvatelstva dle pohlaví

„Strukturu obyvatelstva podle pohlaví lze hodnotit ukazatelem maskulinity, který udává podíl (proporci) mužů v populaci, vyjádřený obvykle v procentech“ (Kalibová, 2001, s. 17).

Struktura dle pohlaví je ovlivňována faktem, že počet narozených chlapců převyšuje počet narozených děvčat přibližně v poměru 107:100, avšak u vyspělých zemí dochází k vyrovnávání rozdílu od 15 let věku. Právě od tohoto věku dochází k postupnému převyšování ženské populace. Důkazem je také fakt, že střední délka života u žen je v těchto zemích o několik let vyšší než u mužské části populace. [5]

Jako další faktor rozdílného zastoupení mužů a žen ve společnosti lze uvést migraci obyvatel, především mužů za prací.

„V České republice lze jako příklad uvést regiony se silným zastoupením textilního průmyslu a v důsledku toho s vyšším zastoupením žen v populaci sledovaných regionů“
(Kalibová, 2001, s. 17).

Historicky mělo vliv na zastoupení obyvatelstva dle pohlaví mnoho dalších faktorů, např. válečné konflikty, které se projevily v tehdejší SSSR nebo v oblasti Německa po 2. světové válce. Do vážných problémů s počtem žen v populaci se dostala Čína, a to nerozvážnou politikou jednoho dítěte, kdy některé rodiny upřednostnily jako potomka chlapce. Dnes tato generace dosáhla dospělosti a problém nedostatku žen je o to aktuálnější. [3], [4]

3.4.2 Struktura obyvatelstva dle věku

Existují 3 základní skupiny, do kterých se struktura obyvatel dělí, a které jsou mezinárodně uznávané (OSN).

- Do 14 let tzv. předproduktivní věk.
- Od 15 do 64 let tzv. produktivní věk.
- 65 let a více, kdy jde o obyvatelstvo v poproduktivním věku.

Tabulka č.1: Struktura obyvatel dle věku (2016)

region	podíl obyvatel do 14 let věku (v %)	podíl obyvatel 15-64 let (v %)	podíl obyvatel ve věku od 65 a více let (v %)
Afrika	41	55	4
subsaharská Afrika	43	54	3
Severní Amerika	19	67	15
Latinská Amerika a karibská oblast	26	66	8
Jižní Amerika	25	67	8
Asie	25	67	8
západní Asie	29	66	5
jižní a střední Asie	30	65	5
jihovýchodní Asie	27	67	6
východní Asie	17	71	12
Evropa	16	67	17
Austrálie a Oceánie	24	64	12
vyspělé státy	16	66	18
rozvojové země	28	65	7
SVĚT	26	66	8

Zdroj: [11], vlastní zpracování

Z údajů uvedených v tabulce č. 1 lze pozorovat, že mezi jednotlivými světovými regiony existují značné rozdíly ve struktuře obyvatel dle věku. Rozlišujeme dělení dvojího typu, na státy, kde byla dokončena demografická revoluce (např. evropské země) a na státy, kde tato transformace stále probíhá (např. státy subsaharské Afriky). U zemí, kde byla tato přeměna dokonána, lze vyčíst postupné snižování přírůstku a prodlužování věku obyvatelstva.

Státy těchto regionů se také vyznačují vyšší životní úrovní. Naopak regiony, kde tento přechod dokončen není, se vyznačují nižší životní úrovní a specifickým znakem pro takto osídlené regiony je vysoký přírůstek, který znamená zvyšování počtu obyvatel tzv. první skupiny tj. lidé do 14 let. Toto postupné omlazování populace vyvolává problém v poměru „vyživované“ a produktivní populace. [5]

3.5 Mechanický pohyb obyvatelstva

3.5.1 Migrace

Nekontrolovaný růst obyvatel znamená další problémy pro populaci, a to konkrétně migraci. Migrace má několik příčin, může být projevem nedostatku pracovních příležitostí, politického, či etnického pronásledování, války, klimatických poměrů apod. Nejčastější příčinou je však přelidnění dané oblasti, přičemž jako příklad této příčiny lze uvést „řeckou kolonizaci“. [4]

Migraci lze rozdělit na zahraniční a vnitřní popř. také trvalou migraci a sezónní migraci. Zahraniční migrací je myšleno stěhování vysoce kvalifikované pracovní síly. Někdy je tento pojem definován slovním spojením „útěk mozků“. Tato skutečnost se obvykle týká rozvojových států, které mají problém udržet mladé kvalifikované absolventy na svém území. [6], [7]

„Zahraniční migrace se z hlediska cílové země a země původu dělí na imigraci a emigraci“ (Pavlík, 2005, s. 104-105)

- Imigrace – na území daného státu se usazují obyvatelé, kteří přicházejí ze zahraničí.
- Emigrace – z území daného státu se vystěhovávají obyvatelé na území jiného státu.

Imigrační politikou se některé státy snaží nahradit nedostatečnou míru vlastní reprodukce obyvatel. Typickým příkladem je Francie v období od konce 19. století do druhé poloviny 20. století. Většina evropských států tento trend začíná postupně regulovat formou imigračních a emigračních kvót. V souvislosti s extrémním nárůstem obyvatel v rozvojových zemích se dá předpokládat velká migrace do vyspělých států. [6]

Dočasnou migrací myslíme např. sezónní přesun části obyvatel za prací do jiného regionu, přičemž příkladem mohou být pracovníci horských středisek v zimních měsících apod. Může se také jednat o dočasnou zahraniční migraci, kdy pracovník na určitou dobu vycestuje do jiné země. Po uplynutí této doby se vrátí k rodině do vlasti. Tento případ migrace je typický pro Spolkovou republiku Německo 60. let 20. století, které by bez těchto pracovníků nedosáhla vysoké průmyslové úrovně. Co se týká oblastí mimo evropský kontinent, tak dalším příkladem dočasné zahraniční migrace je pomezí Mexika a USA. Tato hraniční oblast je dnes velmi ostře sledována, když nově nastupující americký prezident D. Trump rozhodl o stavbě vysoké zdi, která má zemi lépe ochránit před migranty. [3],[6],[14]

3.6 Historie světové populace

3.6.1 Začátky osidlování a neolitická revoluce

Vývoj planety Země odhadují vědci na téměř 5 miliard let. Během této doby nastalo na Zemi mnoho změn ve struktuře zemského povrchu a jeho uspořádání. [9]

Mezi hlavní milník vývoje světové populace lze považovat neolitickou revoluci, která významně ovlivnila způsob obživy člověka a jeho přemýšlení. V této době lze zaznamenat prudký rozvoj zemědělství v oblastech velkých řek, např. oblast Eufratu a Tigridu, indické Gangy, či egyptského Nilu. V tomto období na Zemi žije pouze 5 milionů obyvatel.[5]

Kočovní styl života střídá spíše usazení na určitém území a postupné obdělávání zemědělské plochy. Také uskupení člověka se mění a jednoduché tlupy postupně střídají jednoduchá obydlí. Dále vznikají první města a otrokářské státy. Tento styl života vede k potravinovým přebytkům, které pomáhají rozvíjet specializaci člověka a ke vzniku prvního obchodu a řemesel. [2]

Dle Vallina na počátku našeho letopočtu dosáhla populace počtu přes 250 milionů obyvatel. Oproti tomu Pavlík uvádí 200-380 milionů obyvatel. Tento nárůst je přisuzován antické době a vyspělým civilizacím Řecka a Říma. Mírný pokles lze pozorovat ve 4. století, kdy probíhá především v Evropě a Asii stěhování národů a přirozený přírůstek je záporný. Počet obyvatel se téměř zdvojnásobil mezi 10. a 12. stoletím. Lze to přisuzovat počátkům hygieny v Evropě, která se na evropském kontinentě objevuje zásluhou nájezdů Arabů na Pyrenejský poloostrov. [7], [9]

Tabulka č. 2: Vývoj světové populace do roku 1990

Odbobí	Počet obyvatel (mil.)	Přirozený roční přírůstek (%)	Poznámky
-500000	1	-	první lidé
-10000	5	0,0003	neolit
-4000	15	0,018	
-3000	150	0,23	
-400	153	0,0008	
-200	225	0,19	antika
0	252	0,057	
200	257	0,009	
400	206	-0,11	stěhování národů
600	208	0,005	
800	224	0,04	
1000	253	0,06	
1200	400	0,22	
1340	442	0,07	morová epidemie
1400	375	-0,28	
1500	461	0,21	renesance
1600	578	0,23	
1700	771	0,29	
1750	830	0,15	
1800	900	0,16	počátky dem. revoluce v Evropě
1850	1 170	0,53	
1900	1 610	0,64	
1950	2 515	0,89	demog. exploze ve třetím světě
1980	4 453	1,9	
1985	4 854	1,8	
1990	5 321	1,7	

Zdroj: [9]

3.6.2 Přirozený řád reprodukce

Pokud předpokládáme pouze uzavřenou populaci, tak jedinou možností přirozené reprodukce jsou potomci dosud žijících obyvatel, někdy se také lze setkat s termínem demografická reprodukce. [3]

Jak bylo popsáno v předcházející kapitole, mezi hlavní milník vývoje světové populace lze považovat neolitickou revoluci, která významně ovlivnila proces zalidňování Země, avšak do 18. století nelze pozorovat změnu trendu demografických procesů. [9]

Později ve středověku a raném novověku, lze pozorovat omezení ve formě vysoké úmrtnosti i vysoké porodnosti. Z těchto důvodů nelze pozorovat do poloviny 18. století žádný významný nárůst obyvatelstva. Dále je potřeba si uvědomit, že průměrná doba dožití je

zhruba 30 let věku, přičemž u venkovanů byla průměrná doba dožití nižší. Mezi další faktory, které brzdí růst populace a způsobují výkyvy v početním stavu se řadí války, epidemie a hladomory, které jsou pro období především středověku typické. Mezi lety 1348 až 1350 vymírá na následky morové epidemie až 25 % evropské populace. [9]

Jednotlivé světové regiony se v raném novověku vyvíjejí samostatně, především americký a africký kontinent je do 16. století až na výjimky prakticky nedotčen ve smyslu demografických a urbanizačních změn. Na tabulce č. 3 lze pozorovat změny na konci 18. století u afrického kontinentu, kde probíhala násilná deportace otroků do Ameriky. Další úbytek obyvatel pozorujeme na americkém území v 16. století, přičemž tato změna zcela určitě znázorňuje vyvražďování původních obyvatel kontinentu. I přes výše zmíněné rozdíly lze říci, že si všechny kontinenty ve smyslu rychlosti reprodukce jsou rovny až do konce 18. století.

Termín přirozený řád reprodukce tedy zjednodušeně charakterizuje pomalý růst světové populace, kdy za téměř 1500 let počet obyvatel vzrostl pouze o 250 milionů obyvatel. [9]

Tabulka č.3: Počet obyvatel světa od začátku našeho letopočtu v miliónech (dle Pavlíka)

roky našeho letopočtu	svět celkem	tolerance v %	Evropa	Asie	Afrika	Amerika	Oceánie
0	256	± 20	35	180	30	10	1
1000	347	± 20	56	220	50	20	1
1500	486	± 20	91	270	82	41	2
1650	545	-	100	330	100	13	2
1750	728	-	140	479	95	12	2
1800	906	-	187	602	90	25	2
1900	1608	-	401	937	120	144	6
1950	2483	-	529	1413	198	330	13
2017	7 550	-	742	4 505	1 257	1 007	41

Zdroj: [5], [19], vlastní zpracování

3.6.3 Demografická revoluce

Dle Pavlíka je tento pojem nazýván taktéž jako tzv. „vitální revoluce“, avšak tento termín je odbornou literaturou označován za méně vhodný. Demografická revoluce souvisí s pojmy jako jsou industrializace, urbanizace, emancipace žen, rozvoj a demokratizace

vzdělání, rozvoj hygieny, lékařství, vědy apod. Všechny tyto termíny do jisté míry přispěly k naplnění demografické revoluce ve světě, nikoliv však ve stejný čas ve stejné lokalitě. [9]

Rozlišujeme tři základní typy demografické revoluce dle průběhu, přičemž pro všechny typy je společné rozdělení čtyř časových fází:

- anglická – pokles úmrtnosti začíná prakticky v první fázi, avšak míra porodnosti v první a druhé fázi je relativně vysoká. Ve třetí fázi klesá porodnost téměř stejně rychle jako úmrtnost. V poslední čtvrté fázi se porodnost a úmrtnost téměř rovnají. Například v Anglii se během demografické revoluce zvětšil počet obyvatel o 500 %. [3]
- francouzská – pokles porodnosti a úmrtnosti probíhá téměř současně, načež růst populace je relativně malý. Příkladem je Francie, kde se zvýšil počet obyvatel o 180 %. [3]
- japonsko-mexická – tento typ demografické revoluce je charakteristický pro rozvojové země a někdy je také spojován s termínem „populační exploze“. V první fázi lze pozorovat pokles úmrtnosti, prvotní porodnost u tohoto typu mírně roste, přičemž pokles porodnosti lze sledovat až ve druhé fázi, kdy je však počet obyvatel téměř dvojnásobný své počáteční hodnotě. Tento proces může trvat pouze 20 let, takže se jedná o mnohem větší nárůst obyvatel za kratší čas než u předešlých typů. [3]

3.6.3.1 Demografická revoluce v Evropě

„Během dvou století, konkrétně od roku 1750 do roku 1950 vzrostl počet obyvatel Evropy (včetně Ruska) ze 146 milionů na 572 milionů” (Kuna, 2010, s. 30). V této souvislosti je nutné poznamenat, že migranti z Evropy výrazně přispěli k nárůstu obyvatelstva v Severní a Jižní Americe či Austrálii. Výše zmíněný prudký populační růst demografové připisují několika důvodům.

Jako prvotní impuls lze označit rozvoj antikoncepce, která ovlivnila porodnost. Průmyslová revoluce také přináší rozvoj medicíny, která úzce souvisí se zvýšením hranice předpokládané doby dožití člověka a v neposlední řadě s klesající úmrtností. Zřejmě nejdůležitější příčinou však byla průmyslová revoluce, která zvedá tehdejší životní úroveň a výrazně mění způsob myšlení obyvatelstva. Příkladem takové změny myšlení je emancipace žen, postupný odklon obyvatelstva od náboženství a růst vzdělanosti. [1], [2], [5]

Průmyslová revoluce však v první řadě přináší mnoho změn v oblasti technologií, které výrazně ovlivnily vývoj tehdejšího zemědělství. Postupná industrializace zemědělství znamenala úbytek potřebných pracovních sil v zemědělství. Tyto pracovní síly jsou nuceny hledat pracovní příležitosti v jiných oblastech. Důsledkem toho lze pozorovat migraci venkovského obyvatelstva do měst. [2]

3.6.3.2 Demografická revoluce ve vyspělých neevropských zemích

Během 19. století zasáhla průmyslová revoluce také území USA a Kanady. Stejně jako v Evropě, tak i ve zbytku vyspělého světa nastává demografická revoluce, která přináší vysoký přirozený přírůstek 1 – 1,5 %, který je způsoben z velké části imigrací. Ve zbytku 20. století se demografický vývoj USA a Kanady téměř neliší od vývoje v Evropě. Latinská Amerika se v tomto období svým demografickým vývojem řadí mezi tzv. třetí svět. [5]

Podobný demografický vývoj jako v Severní Americe lze pozorovat v Austrálii a na Novém Zélandu. I zde došlo k přílivu imigrantů, zejména se jedná o migranty z Velké Británie. [5]

V letech 1880-1960 demografická revoluce zasahuje i Japonsko, kde z počátku dochází k nárůstu porodnosti, avšak úmrtnost klesá postupně. V roce 1925 lze pozorovat pokles porodnosti, který je zapříčiněn industrializací a růstem vzdělanosti. Jedná se zejména o ostrovy Honšú a Kjúšú. V průběhu druhé světové války roste jak míra porodnosti, tak míra úmrtnosti. Po roce 1960 lze sledovat u japonské populace tři důležité aspekty. Prvním aspektem, který lze pozorovat je prodloužení střední délky života. Mimochodem Japonsko dnes patří mezi státy, které mají nejvyšší střední délku života na Zemi. Druhý významný jev, jež lze sledovat je snížení úhrnné plodnosti. Třetím aspektem je růst mezinárodní migrace, která je ovlivněna teritoriální rozlohou Japonska a hustotou obyvatelstva. K této situaci taktéž významně přispělo šíření japonských firem do světa. [5]

3.6.3.3 Demografická revoluce v rozvojových zemích

Na rozdíl od Evropy a zbytku vyspělého světa, kde demografická revoluce probíhá od 18. století, resp. konce 19. století, lze u rozvojových zemí sledovat demografickou revoluci až

od počátku 20. století. Konkrétně v Africe demografická revoluce začíná až ve 2. polovině 20. století. [3]

Pokud srovnáme proces demografické revoluce v Evropě s demografickou revolucí v rozvojových zemích, tak lze konstatovat, že samotný proces demografické revoluce probíhá podobným způsobem, jen se jedná o zpožděný vývoj. [5]

Rozdíly v jednotlivých demografických procesech lze vysvětlit například na rozdílech náboženského vyznání. Další odlišností je např. feudální systém, který se v rozvojových oblastech jako např. v zemích Latinské Ameriky nevyskytoval. [5]

V Argentině lze pozorovat od 20. let 20. století značný pokles úmrtnosti, který byl zapříčiněn hromadným využitím levných, avšak účinných prostředků proti boji s nakažlivými chorobami a nejrůznějšími parazity. Tyto důvody téměř okamžitě zvýšily naději na dožití obyvatel do pokročilejšího věku. Ve 40. a 50. letech se úmrtnost podařila snížit i v dalších státech Latinské Ameriky, porodnost se však regulovat nepodařilo, a proto je možné zde pozorovat proces tzv. populační exploze. [3], [5]

Prvotním impulsem ke snížení mortality byly v rozvojových zemích levné medikamenty a celkový rozvoj medicíny. Evropa vyřešila tento problém vlastním hospodářským pokrokem, který byl spjatý s průmyslovou revolucí. Oproti rozvojovým státům měla Evropa výhodu představovanou tzv. Novým světem a možným osidlováním amerického kontinentu nebo Austrálie. [2]

V období druhé poloviny 20. století lze pozorovat pokles porodnosti, jak v rozvojových zemích, tak téměř na celém světě, vyjma subsaharské Afriky a některých států jižní Asie. V těchto oblastech je problém vysoké porodnosti stále aktuální, a lze tedy konstatovat, že demografická revoluce zde stále nebyla dokončena. Dle odhadů se ukončení demografické revoluce v rozvojových státech čeká v 50. a 60. letech 21. století. [3], [5]

4 Světová sídelní struktura a rozmístění obyvatelstva ve světě

4.1 Sídlo a základní dělení sídel

„*Souvisle zastavěné místo trvalými obydlími bez ohledu na jejich počet a oddělené od jiného podobného území nezastavěným prostorem (v Česku stav obyvatelstva s minimální vzdáleností 400 m nebo oddělené překážkou obtížně překročitelnou) se nazývá sídlem*“ (Pavlík, 2005, s. 47)

Sídlo je považováno za základní jednotku osídlení. Sídlo se dále dělí na různé významné typy sídelních útvarů.

- Samota – jedná se o nejmenší typ sídla, který obsahuje nejvýše dva nebo tři obydlí. [6]
- Vesnice – významnější typ sídla, kde lze pozorovat jednoduchou ekonomickou diferenciaci. [6]
- Město – tento typ osídlení se vyznačuje spíše nezemědělskou činností ve srovnání s vesnicí. Každý stát si však pravidla pro dělení určuje a stanovuje sám. [6]
- Hlavní město – „*město, kde sídlí vláda státu*“ (Pavlík, 2005, s. 47)
- Aglomerace – pokud dojde ke slučování dvou či více sídel, které mají stále svoji správní samostatnost, tak tento sídelní prvek nazýváme aglomerací. Příkladem takovéto aglomerace může být čínská Šanghaj. [6]
 - Jádru aglomerace – většinou se jedná o větší městské sídlo, kam proudí obyvatelstvo za prací. [6]
 - Konurbace – také označujeme termínem předměstí, jedná se o okolí jádra aglomerace, v poslední době lze sledovat trend migrace populace z jádra aglomerace do konurbace z hlediska vidiny lepšího životního ovzduší. [6]
- Megalopole – spojení dvou nebo více aglomerací či velkých měst. Velký rozvoj megalopolí ve světě zapříčinila průmyslová revoluce, která dopomohla k propojení těchto velkých měst pomocí dopravních prostředků. Příkladem megalopole v Evropě je oblast Porúří, severní Itálie nebo okolí velkých měst (Paříž, Londýn). [6]

4.2 Rozmístění světové populace

Základním termínem v procesu přesunu obyvatel je urbanizace. Jedná se o stěhování obyvatel venkovských sídel do měst. Zjednodušeně řečeno to značí poměr mezi městským a venkovským osídlením, způsobem života.

Za charakteristický znak lze označit výraznou celosvětovou nerovnoměrnost. Přibližně polovina světové populace žije v údolích a deltách řek jižní, jihovýchodní a východní Asie. Mezi další hustě osídlené oblasti lze zařadit severozápadní Evropu a oblast východního pobřeží Severní Ameriky. Oblast Guinejského zálivu se stává významnější s rostoucí populační explozí. [5]

Tabulka č. 4: Populace ve světových regionech 2017, 2030, 2050, 2100

Region	Populace (v milionech)			
	2017	2030*	2050*	2100*
Svět	7 550	8 551	9 772	11 184
Afrika	1 256	1 704	2 528	4 468
Asie	4 504	4 947	5 257	4 780
Evropa	742	739	716	653
Latinská Amerika a Karibik	646	718	780	712
Severní Amerika	361	395	435	499
Oceánie	41	48	57	72

Poznámka: (*) prognóza OSN ve střední variantě plodnosti.

Zdroj: [19], vlastní zpracování

V roce 2017 činila dle OSN velikost populace počtu 7,5 miliardy obyvatel. Predikce, kterou lze vidět v tabulce č.4 zobrazuje, že v roce 2050 bude na Zemi 9,8 miliardy obyvatel. Největší očekávaný přírůstek obyvatel lze předpokládat v Africe, kde podíl obyvatel v celosvětovém měřítku vzroste ze 17 % (1,2 miliardy) na 25 % (2,5 miliardy). U ostatních kontinentů lze v dlouhodobém horizontu předpokládat mírný nárůst obyvatelstva, vyjma Evropy, kde se očekává úbytek obyvatelstva. [19]

„I když se občas v minulosti u některých autorů chápala urbanizace jako součást celospolečenských změn, většina socioekonomických, ekonomických, ale také geografických prací se ještě do nedávné doby omezovala na popis dílčích jevů, například na růst měst, zvětšování počtu nebo podílů lidí žijících ve městech, na prostou expanzi měst, na růst hustoty obyvatelstva a zastavění, na zvětšování budov a jiné prvky převážně hmotných a prostorových stránek lidských sídel“ (Horská, Maur, Musil, 2002, s. 7).

Pro potřeby mezinárodních statistik (např. OSN), je za město považováno sídlo, které má více než 2 000 obyvatel. Na národní úrovni se to liší, kdy např. v Japonsku je za město považováno sídlo s více než 30 000 obyvateli. [5]

Aktuálně se v některých regionech setkáváme častěji s termíny suburbanizace a reurbanizace. Suburbanizace je často charakterizována jako proces, při kterém se obyvatelé přesouvají z jádra města do jeho zázemí. Jedná se o součást procesu urbanizace. Reurbanizace je de facto přesný opak suburbanizace, jedná se o pohyb obyvatel zpět do jádra města, které se tak znovu osidluje. [6]

Stupeň urbanizace za posledních 200 let výrazně stoupl, když v roce 1900 dosahovala míra urbanizace 14%, v roce 2000 dosahuje tato míra 47%. Zatím poslední údaj z roku 2016 uvádí 54 % urbanizaci, z čehož můžeme vyvodit, že větší polovina populace žije ve městech. [2], [5], [11]

Tabulka č. 5: Vývoj stupně urbanizace ve světě (%)

Region	1990	2000	2016	2050*
Evropa	71	71	74	82
Latinská Amerika a Karibská oblast	75	80	80	86
Afrika	32	36	41	56
Asie	32	37	48	64
Severní Amerika	75	79	81	87
Austrálie a Oceánie	71	70	70	74
rozvojové státy	35	40	49	63
vyspělé státy	71	73	78	85
Svět	43	47	54	66

Poznámka: (*) prognóza OSN ve střední variantě plodnosti.

Zdroj: [10], [11]; vlastní zpracování

Z tabulky č. 5 lze vyčíst, že se jednotlivé regiony vyvíjely odlišně. V Evropě, Latinské Americe, Severní Americe je míra urbanizace od roku 1990 mírně rostoucí. Dokonce dle predikce, kterou vydala OSN, mají mít tyto regiony v roce 2050 procentuální zastoupení městského obyvatelstva přesahující 80% hranici. V Austrálii a Oceánii je urbanizační vývoj k roku 2016 záporný a poměr lidí žijících ve městech od roku 1990 klesl o 1 %. Jak lze pozorovat, tak i v Austrálii a Oceánii se předpokládá postupné zvyšování úrovně urbanizace, která má v roce 2050 dosáhnout 74 %. Zcela odlišná situace je v Africe a v Asii, kde míra urbanizace prudce stoupá a v roce 2016 tato hodnota činila 41 %, resp. 48 %, oproti roku 1990, kdy byly naměřené hodnoty o 9 %, resp. 16 % nižší. I v dalších letech se předpokládá podobný vývoj a dle projekce do roku 2050 vydané OSN může úroveň urbanizace v Africe a Asii dosahovat 56 % resp., 64 %. Jak v rozvojových, tak ve vyspělých státech je míra urbanizace rostoucí. [16]

4.2.1 Vývoj urbanizace v Africe od 2. poloviny 20. století

Africký kontinent zaostává za ostatními světovými regiony především v průběhu demografického přechodu, který je úzce spjatý s urbanizačními procesy. V Africe lze sledovat pokles úmrtnosti v první fázi demografické revoluce, avšak míra porodnosti zůstává na stejné

hladině. Z toho důvodu je možné pozorovat mohutný nárůst počtu obyvatel v některých regionech, především v regionu subsaharské Afriky¹. To samo o sobě problém není, pokud však zohledníme infrastrukturu a ubytovací vybavenost některých měst, vzniká zde problém tzv. chudinských čtvrtí (slumů), které budou podrobně popsány dále v textu práce.

Tabulka č.6: Vývoj urbanizace v Africe mezi lety 1950–2050

rok	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2015	2050*
Počet obyvatel žijících ve městech v mil. obyvatel, 1950-2050									
Svět	746	1 019	1 350	1 750	2 285	2 856	3 571	3 957	6 339
Afrika	32	53	82	128	197	279	395	472	1 339
rozvinuté regiony	444	558	673	760	831	885	957	985	1 114
Procento obyvatel žijících ve městech, 1950-2050									
Svět	29	34	37	39	43	47	52	54	66
Afrika	14	19	23	27	31	35	38	40	56
rozvinuté regiony	55	61	67	70	72	74	77	78	85

Poznámka: (*) prognóza OSN ve střední variantě plodnosti.

Zdroj: [16]; vlastní zpracování

Tabulka č. 6 znázorňuje počet obyvatel žijících ve městech afrického regionu, rozvinutých zemí a pro porovnání je také uvedeno celosvětové měřítko. Z tabulky lze vyčíst, že se městská světová populace od poloviny 20. století zvýšila téměř pětkrát. Mnohem vyšší absolutní nárůst lze pozorovat právě v africkém regionu, kde se počet obyvatel žijících ve městech změnil z 33 milionů v roce 1950 na 472 milionů v roce 2015 a dá se předpokládat, že počet obyvatel v tomto regionu dále poroste. Prognóza vydaná OSN do roku 2050 předpokládá nárůst obyvatel ve městech o 280 %. Počet lidí žijících ve městech tedy překročí 1,3 miliardy obyvatel. U vyspělých států² se počet obyvatel za uvedené období zdvojnásobil. U těchto států lze konstatovat, že neprobíhá nekontrolovatelný růst měst, na rozdíl od již zmíněné Afriky.

Z hlediska procentuálního vyjádření je možné pozorovat největší změnu opět u Afriky, kde se hodnota změnila z původních 14 % na 40 % obyvatel žijících ve městech. Některé

¹ Region subsaharské Afriky zahrnuje všechny africké státy, kromě Egypta, Libye, Tuniska, Alžírsko a Maroka.

² Mezi vyspělé státy lze zařadit Japonsko, Izrael, Nový Zéland, Austrálii, státy Severní Ameriky a Evropské státy.

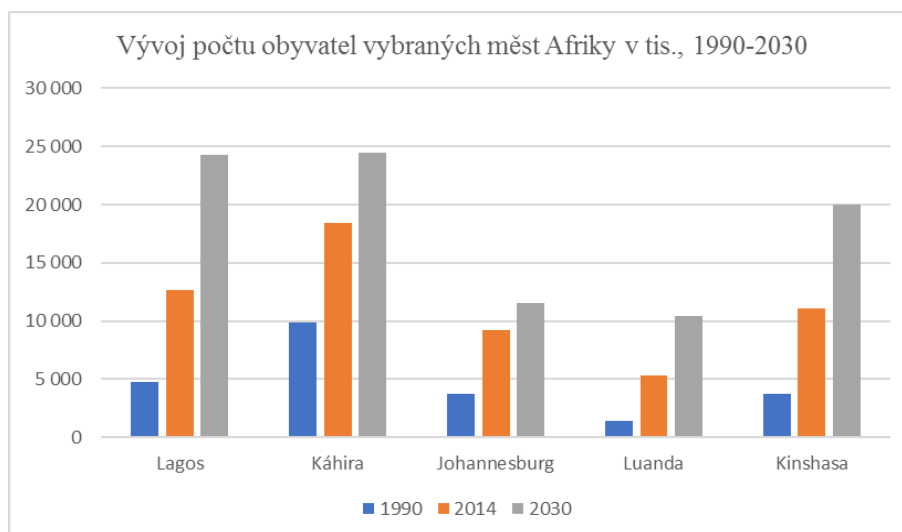
státy, především subsaharské Afriky, jsou zasaženy tzv. nekontrolovaným růstem měst. Jedná se o jev, kdy se obyvatelé stěhují do měst s vidinou lepších pracovních i životních podmínek. Zanedlouho pak zjistí, že životní podmínky jsou horší než na venkově, avšak pro ty obyvatele není cesty zpět.

V celosvětovém měřítku byl tento nárůst zmiňován v kapitole **rozmístění světového obyvatelstva**, jak již bylo uvedeno, tak hodnota urbanizace v roce 2016 dosahuje 54 %. U rozvinutých regionů se procentuální hodnota urbanizace změnila o necelých 25 %, především z důvodu migrace, nikoliv z hlediska zvýšení porodnosti, jako je to např. u Afrického kontinentu. [11]

4.2.1.1 Vývoj velikosti měst v Africe

Na grafu č. 1 lze pozorovat předpokládaný vývoj velikosti vybraných afrických měst (Lagos, Káhira, Johannesburg, Luanda, Kinshasa) do roku 2030. U téměř všech vybraných měst, vyjma Johannesburgu, ve kterém se nepředpokládá takové tempo růstu jako u ostatních sledovaných měst, se očekává velmi vysoký nárůst městského obyvatelstva. Největší populační nárůst je očekáván v nigérijském Lagosu, kde se má počet obyvatel v roce 2030 skoro zdvojnásobit k nynějšímu stavu. Předpokládá se tedy, že se v roce 2030 Lagos zařadí na osmé místo co do velikosti populace světových měst. V roce 2030 se do desítky největších světových měst zařadí také egyptská Káhira, ve které dle předpokladů bude žít 24,5 milionu obyvatel. Velký procentuální nárůst lze čekat také v angolské Luandě, kde se od roku 1990 do roku 2014 populace takřka zdvojnásobila a tento růst lze očekávat i v dalších letech. Ve všech vybraných městech lze tedy očekávat mohutný růst populace, který však v těchto případech není podpořen místní vybaveností a potřebnou infrastrukturou. Lze se tedy setkat s častým výskytem chudinských čtvrtí. [10], [16]

Graf č.1: Vývoj počtu obyvatel vybraných měst Afriky (1990-2030)*

Poznámka: (*) prognóza OSN ve střední variantě plodnosti.

Zdroj: [17]; vlastní zpracování

4.2.2 Vývoj urbanizace v Asii od 2. poloviny 20. století

Asii lze označit jako kontinent, který vykazuje poměrně vysokou míru zastoupení městského obyvatelstva na celkové populaci. Zhruba polovina celkové asijské populace žije ve městech. Pokud však vynecháme ve svém hodnocení Čínu, tak se nám tato hodnota sníží o čtyři procentní body, které nepůsobí na první pohled nijak výrazně, avšak po přepočítání na počet obyvatel to znamená úbytek 700 milionů lidí, žijících ve městech. [11]

V Asii rozlišujeme, ve srovnání se zbytkem kontinentu, na první pohled poměrně vyspělou západní a východní část kontinentu a méně vyspělou jižní a střední část. Zároveň lze sledovat velkou míru urbanizace u západní a východní oblasti. Ve východní Asii je podíl městského obyvatelstva na celkové populaci v oblasti 60 %, na západě je tato hodnota ještě vyšší a dosahuje 70 %. Takto vysoká čísla zejména na východě navyšuje především Japonsko a Jižní Korea, kde míra urbanizace dosahuje 94 %, resp. 82 %. Jižní Asie je ze všech částí kontinentu obydlena největším počtem venkovských obyvatel. Dlužno dodat, že velký podíl na tomto počtu nese Indie, kde počet venkovských obyvatel v roce 2015 dosahoval 806 milionů. V západní Asii lze pozorovat mnohem menší počet obyvatel regionu, avšak téměř každý stát zastoupený v této oblasti vykazuje větší míru urbanizace, než je regionální

průměr. Největším státem, co do počtu obyvatel je Turecko, které má hladinu zastoupení městského obyvatelstva na úrovni 73 %. [11]

Tabulka č. 7: Vývoj urbanizace v Asii mezi lety 1950–2050

rok	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2015	2050*
Počet obyvatel žijících ve městech v mil. obyvatel, 1950-2050									
Svět	746	1 019	1 350	1 750	2 285	2 856	3 571	3 957	6 339
Asie	245	358	505	714	1 036	1 393	1 865	2 113	3 313
rozvinuté regiony	444	558	673	760	831	885	957	985	1 114
Procento obyvatel žijících ve městech, 1950-2050									
Svět	29	34	37	39	43	47	52	54	66
Asie	18	21	24	27	32	38	45	48	64
rozvinuté regiony	55	61	67	70	72	74	77	78	85

Poznámka: (*) prognóza OSN ve střední variantě plodnosti.

Zdroj: [16]; vlastní zpracování

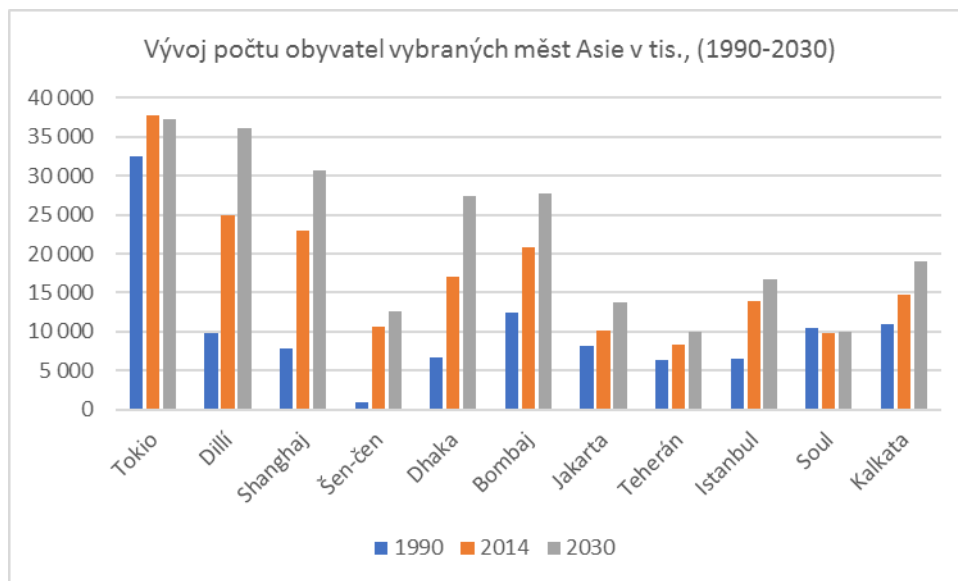
Od poloviny 20. století do současnosti lze sledovat velký nárůst míry urbanizace v Asii, a to s ohledem na její západní a východní část, jak bylo uvedeno výše. Nárůstu velice přispěl průmyslový rozvoj Číny, především jejího východního pobřeží a oblasti východního vnitrozemí v okolí velkých řek, kde je zastoupení městského obyvatelstva mnohem vyšší než na neobyvatelném západě země. Nutno dodat, že na západě země, zejména na rozsáhlé Tibetské náhorní plošině a poušti Gobi nejsou dobré podmínky k životu. Co do vývoje urbanizace, Čínu předběhly od poloviny 20. století tři státy a to Japonsko, Jižní Korea a Saudská Arábie. U těchto států dnes míra urbanizace dosahuje hodnot vyšších než 80 %. [10]

4.2.2.1 Vývoj velikosti měst v Asii

Úvodem také nelze opomenout enormní nárůst počtu obyvatel žijících ve městech. Od roku 1950 se počet obyvatel žijících ve městské zástavbě zvýšil takřka desetkrát, avšak je nutné si uvědomit, že do tohoto čísla je započten počet obyvatel Číny a Indie, kde počet obyvatel roste téměř nekontrolovaně a zejména v okolí velkých měst je možné pozorovat nárůst počtu obyvatel, kteří žijí ve slumech. Z počtu, který přesahuje přibližně 1,1 miliardy obyvatel žijících v čínských nebo indických městech, jich téměř 200 milionů obývá chudinské čtvrti, tzv. slumy. [16]

Graf č. 2 znázorňuje vývoj velikosti vybraných měst Asie z hlediska počtu obyvatel. V Asii lze najít největší městskou aglomeraci na světě, kterou je Tokio. Zajímavostí je, že u této aglomerace dle předpokládaného vývoje není očekáván růst obyvatelstva, ale jeho pokles. Tato změna jistě souvisí s věkovým mediánem, který je zde nejvyšší na světě. Situaci dále nepomáhá hornatý reliéf, který není příznivý pro zakládání venkovských osad v okolí města. U ostatních sledovaných městských aglomerací můžeme vidět enormní nárůst počtu obyvatel, zejména u indických měst jako jsou Dillí a Bombaj, ve kterých má populace v roce 2030 dosahovat 36 milionů, resp. 28 milionů obyvatel. Indická města lze označit za města s tzv. „nekontrolovaným“ růstem počtu obyvatel. S tímto termínem také úzce souvisí vznik tzv. slumů. U čínských velkoměst jako jsou Peking a Šanghaj je možné předpokládat spíše mírnější a kontrolovanější růst v počtu obyvatel. Důvodem je odlišná vyspělost oblasti, zejména v myšlení obyvatel. Zajímavostí je město Šen-čen, které v roce 1990 nemělo ani 1 milion obyvatel, ale v roce 2014 už tento počet přesahoval 10 milionů. Jedná se o jedno z nejrychleji rostoucích měst na světě, především díky velkému množství zahraničních investic, které z tohoto města udělaly světově významné ekonomické centrum. [19]

Graf č.2: Vývoj počtu obyvatel vybraných měst Asie (1990-2030)*

Poznámka: (*) prognóza OSN ve střední variantě plodnosti.

Zdroj: [17]; vlastní zpracování

4.2.3 Vývoj urbanizace v Latinské Americe od 2. poloviny 20. století

Latinská Amerika 2. poloviny 20. století byla ve znamení mnoha převratů, vlád diktátorů, ale také je spojena s velkou industrializací. Latinská Amerika byla považována za jakousi sféru vlivu Spojených států amerických, které po 2. světové válce nechtěly, aby se celosvětově šířil komunismus, tak podporovaly v některých státech tohoto kontinentu autoritářské režimy.

Z hlediska počtu obyvatel lze v Latinské Americe pozorovat ve druhé polovině 20. století velký nárůst, taktéž procentuální míra urbanizace se zvyšuje téměř o polovinu. Takto výrazný nárůst urbanizace lze přičíst výše zmíněnému rozvoji industrializace, kdy se venkovské obyvatelstvo stěhuje do měst s vidinou lepších pracovních i životních podmínek. Tento proces je opět spojen se vznikem chudinských čtvrtí. V Latinské Americe se tyto čtvrti nazývají Favely. Například v nejlidnatější zemi subkontinentu Brazílii žije v chudinských čtvrtích téměř 40 milionů obyvatel. Ve skutečnosti tedy přes 20 % městského obyvatelstva v Brazílii žije ve slumech, nutno podotknout, že vznik těchto oblastí je spojen s růstem kriminality, prodejem drog a prostitucí. Mezi lidnaté státy lze ještě přičíst Mexiko ve kterém v roce 2016 žilo přibližně 129 milionů obyvatel a míra urbanizace dosahuje téměř 80 %. [16], [19]

Tabulka č. 8: Vývoj urbanizace v Latinské Americe mezi lety 1950–2050

rok	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2015	2050*
Počet obyvatel žijících ve městech v mil. obyvatel, 1950-2050									
Svět	746	1 019	1 350	1 750	2 285	2 856	3 571	3 957	6 339
Latinská Amerika a karibská oblast	69	109	164	234	314	396	468	503	674
rozvinuté regiony	444	558	673	760	831	885	957	985	1 114
Procento obyvatel žijících ve městech, 1950-2050									
Svět	29	34	37	39	43	47	52	54	66
Latinská Amerika a karibská oblast	41	49	57	64	71	75	78	80	86
rozvinuté regiony	55	61	67	70	72	74	77	78	85

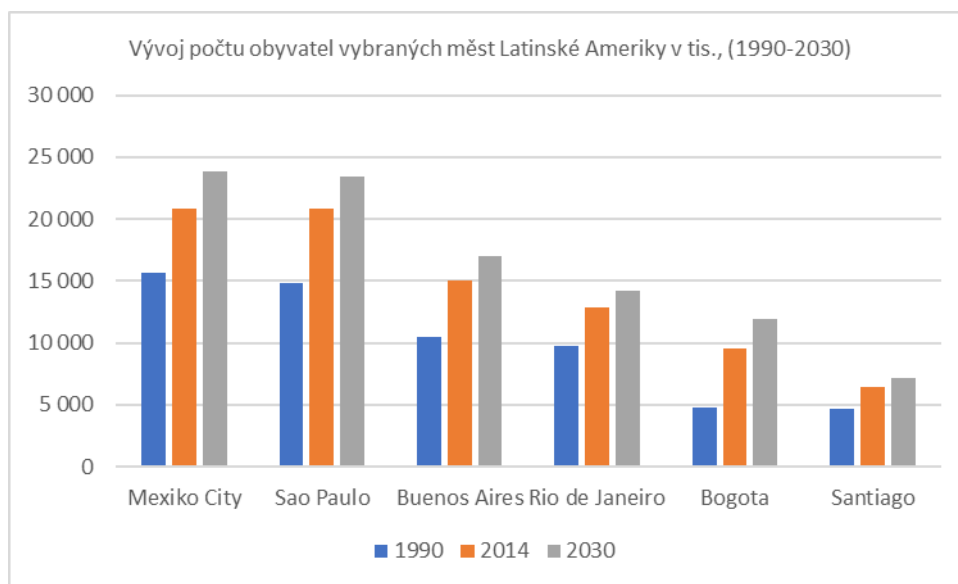
Poznámka: (*) prognóza OSN ve střední variantě plodnosti.

Zdroj: [16]; vlastní zpracování

4.2.3.1 Vývoj velikosti měst v Latinské Americe

Jak lze vyčíst z grafu č.3, tak města v Latinské Americe nerostou zdaleka tak rychle, jako města v Africe či Asii, ale problém chudinských čtvrtí se zde objevuje také. Zejména kolem velkých měst, které jsou znázorněné v předmětném grafu. Problém chudinských čtvrtí lze předpokládat i v budoucnu, jelikož vlády zemí Latinské Ameriky dodnes nebyly schopny vynaložit dostatečné úsilí a s tímto problémem se vypořádat, tak aby chudinské čtvrti vymizely. [5]

Graf č.3: Vývoj počtu obyvatel vybraných měst Latinské Ameriky (1990-2030)*

Poznámka: (*) prognóza OSN ve střední variantě plodnosti.

Zdroj: [10],[16]; vlastní zpracování

4.2.4 Vývoj urbanizace v Severní Americe od 2. poloviny 20. století

Téměř celou Severní Ameriku lze považovat za vysoce urbanizované území, zejména tedy Spojené státy americké a Kanadu, kde míra urbanizace přesahuje 80 %. [11]

V podstatě celá 2. polovina 20. století je ve znamení lehkého růstu míry urbanizace, a to především s ohledem na rozvoj měst ve Spojených státech amerických a Kanadě. U některých měst v USA lze pozorovat dokonce úbytek obyvatelstva, které se stěhuje za lepšími pracovními podmínkami do jiných měst. Tato forma migrace je zejména u Spojených států amerických typická a promítla se i do vývoje, který lze sledovat v tabulce č. 9, kde mezi lety 2010 až 2015 vzrostla míra urbanizace pouze o 1 %. Za konkrétní příklad této formy migrace lze považovat vysoce industrializovaná města jako je Detroit a Pittsburgh. Tyto města byla od konce 19. století a začátku 20. století centrem těžkého průmyslu, resp. automobilového průmyslu. Se začátkem ekonomické krize v 2008 však přichází úpadek těchto měst a společností, které tento průmysl provozují, a které jsou nucené propouštět zaměstnance.

Tabulka č. 9: Vývoj urbanizace v Severní Americe mezi lety 1950–2050.

rok	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2015	2050*
Počet obyvatel žijících ve městech v mil. obyvatel, 1950-2050									
Svět	746	1 019	1 350	1 750	2 285	2 856	3 571	3 957	6 339
Severní Amerika	110	143	171	188	213	250	280	295	390
rozvinuté regiony	444	558	673	760	831	885	957	985	1 114
Procento obyvatel žijících ve městech, 1950-2050									
Svět	29	34	37	39	43	47	52	54	66
Severní Amerika	64	70	74	74	75	79	81	82	87
rozvinuté regiony	55	61	67	70	72	74	77	78	85

Poznámka: (*) prognóza OSN ve střední variantě plodnosti.

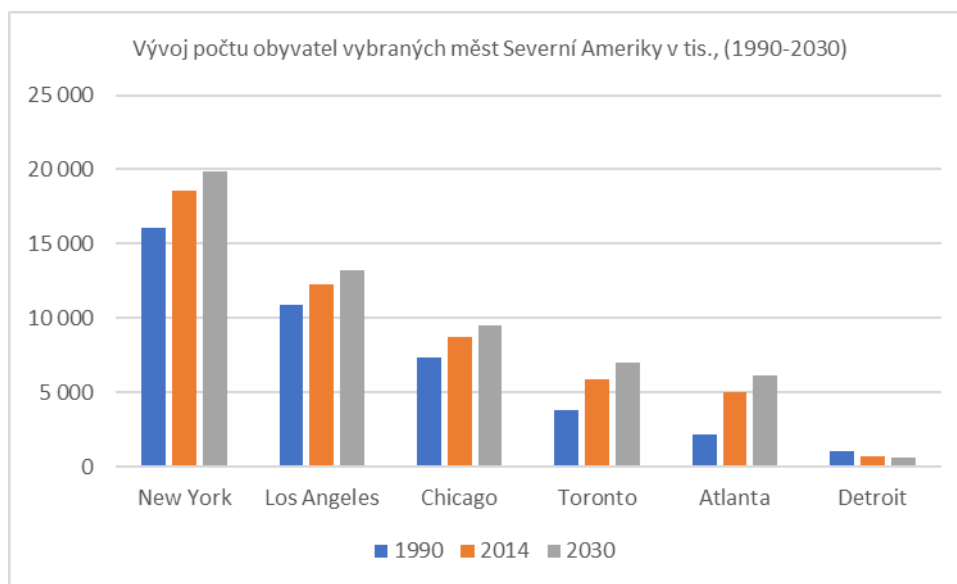
Zdroj: [16]; vlastní zpracování

4.2.4.1 Vývoj velikosti měst v Severní Americe

Pokud nahlédneme na Severní Ameriku z hlediska vývoje městských sídel, tak je hned na úvod nutné uvést, že se jedná společně s Evropou o nejvíce urbanizovaný kontinent světa. To úzce souvisí s vyspělostí zejména severních států kontinentu, tj. USA a Kanady. Na území těchto dvou států lze pozorovat rozsáhlé a vysoce urbanizovaná území, např. východní pobřeží USA (New York, Boston, Washington) nebo oblast Floridy (Tampa, Miami, Jacksonville). V Kanadě lze pozorovat vysoce urbanizované území u oblasti tzv. „Velkých jezer“ (Toronto, Hamilton). [1]

Z grafu č.4 je patrné, že vývoj městské populace zejména v Kanadě a USA do roku 2030 závratně neporoste. Očekává se konstantní růst největších severoamerických metropolí. Ovšem některá města např. Detroit, který ještě v polovině 20. století patřil mezi deset největších měst USA, dnes očekává spíše úbytek obyvatelstva. Tento jev je popisován výše a přímo souvisí s migrací obyvatel za prací, jelikož tradiční automobilový průmysl je ve městě spíše restrukturalizován. [10], [16]

Graf č.4: Vývoj počtu obyvatel vybraných měst Severní Ameriky (1990-2030)*

Poznámka: (*) prognóza OSN ve střední variantě plodnosti.

Zdroj: [10], [16]; vlastní zpracování

4.2.5 Vývoj urbanizace v Evropě od 2. poloviny 20. století

Jak je již výše uvedeno, tak mezi regiony, které mají vyšší míru urbanizace patří Evropa, Asie, Severní a Latinská Amerika i oblast Austrálie a Oceánie. Většinou se jedná o vyspělé regiony, u nichž se dnes setkáme spíše s termínem suburbanizace. [11]

Druhá polovina 20. století je v Evropě spjata s velkým ekonomickým rozvojem, který je spojován s několika faktory. Za jeden z faktorů je považována rostoucí míra urbanizace, která zejména v západní Evropě mohutně rostla. Jako příklad lze uvést Francii, kde urbanizace stoupla z 56% na 70 % mezi lety 1954 až 1968. [1]

Prudký rozvoj industrializace a rozvoj měst s sebou nese i spousty pracovních příležitostí v oblasti stavebnictví, přičemž nabídka pracovní síly již v evropském regionu nebyla dostačující. Z tohoto důvodu jsou od 70. let 20. století napříč celou západní Evropou pozorovány migrační vlny. Ve Francii řešili tento problém pracovních míst přistěhovalci ze severní Afriky, v Německu migranti z Turecka, do Velké Británie mířili přistěhovalci z Indie a Pákistánu. Tento růst lze pozorovat v tabulce č. 10, kdy se evropská populace mezi lety 1960 až 1970 rozrostla o téměř 760 milionů obyvatel. Od 70. let 20. století se také evropská

města setkávají stále častěji s trendem suburbanizace, která s sebou přinesla spousty nevýhod (nedostatečná infrastruktura nebo narušení kompaktnosti zástavby). [1], [5]

V jižní Evropě lze pozorovat rostoucí míru urbanizace zejména ve Španělsku, severní Itálii a Portugalsku. Tento růst je přisuzován modernizaci zemědělství, která znamenala úbytek pracovních sil a jejich následný přesun do měst s vidinou pracovních nabídek. [3]

Země tzv. východního bloku zažívají růst míry urbanizace až po roce 1990, kdy se především v okolí hlavních měst rozšířila nabídka pracovních míst z oblasti služeb. V Rusku je možné pozorovat opačný trend, kdy např. v Petrohradě lze v 90. letech 20. století sledovat velký úbytek městského obyvatelstva. [3]

Tabulka č. 10: Vývoj urbanizace v Evropě mezi lety 1950–2050

rok	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2015	2050*
Počet obyvatel žijících ve městech v mil. obyvatel, 1950-2050									
Svět	746	1 019	1 350	1 750	2 285	2 856	3 571	3 957	6 339
Evropa	283	346	414	468	506	517	538	547	581
rozvinuté regiony	444	558	673	760	831	885	957	985	1 114
Procento obyvatel žijících ve městech, 1950-2050									
Svět	29	34	37	39	43	47	52	54	66
Evropa	52	57	63	67	70	71	73	74	82
rozvinuté regiony	55	61	67	70	72	74	77	78	85

Poznámka: (*) prognóza OSN ve střední variantě plodnosti.

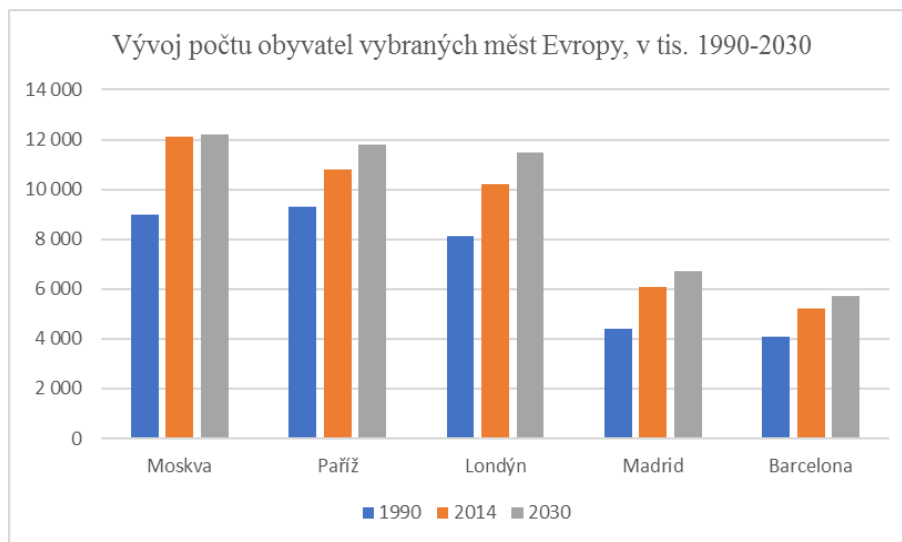
Zdroj: [16]; vlastní zpracování

4.2.5.1 Vývoj velikosti měst v Evropě

V grafu č. 5 lze pozorovat pět vybraných evropských měst a jejich předpokládaný vývoj do roku 2030. Jedná se o velice podobnou situaci, která byla popsána v kapitole **Vývoj velikosti měst v Severní Americe** (4.3.4.1). U Moskvy, největšího evropského města nelze předpokládat růst obyvatel a pokud ano, tak minimální. Naproti tomu u Londýna, jako evropské metropole, lze předpokládat nárůst téměř o 2 miliony obyvatel. V tomto případě je nutno uvést, že data, ze kterých bylo pro účely této práce čerpáno, byla vyhodnocena v roce 2014, přičemž v roce 2016 si Velká Británie odsouhlasila vystoupení z Evropské Unie. Tato

skutečnost se jistě do předpokládaného vývoje velikosti Londýna promítne. Ostatní evropské metropole jako Paříž a Madrid rostou konstantně a tzv. „populační exploze“ se nedá očekávat. [11]

Graf č.5: Vývoj počtu obyvatel vybraných měst Evropy (1990-2030)*

Poznámka: (*) prognóza OSN ve střední variantě plodnosti.

Zdroj: [10]; vlastní zpracování

4.2.6 Vývoj urbanizace v Austrálii a Oceánii od 2. poloviny 20. století

Austrálie a Oceánie se jako kontinent vyznačuje velkou procentuální mírou urbanizace. Je to zapříčiněno klimatickým podnebím a také historickým osidlováním tohoto kontinentu. Pokud se zaměříme pouze na Austrálii, tak za vysoce urbanizované území lze považovat východní pobřeží kontinentu. Zbytek Austrálie prakticky není osídlen, eventuálně zde žijí pouze původní obyvatelé. Důvodem jsou zejména rozsáhlé pouště, ve kterých nejsou dobré podmínky pro zakládání měst či venkovských osad.

Úvod kapitoly je věnován Austrálii, avšak mezi další vysoce urbanizované území patří také ostrovní Nový Zéland, který má míru urbanizace 86 %. Největší aglomerace na ostrově lze sledovat v okolí města Auckland. [11]

Tabulka č. 11 velice dobře znázorňuje vývoj městské populace na celém kontinentu Austrálie a Oceánie od roku 1950 do roku 2050, přičemž je důležité si uvědomit kolik milionů obyvatel v této části světa žije ve srovnání s ostatními kontinenty. Ve srovnání s největší městskou aglomerací světa Tokiem je vidět, že v Austrálii a Oceánii žije téměř o 10 milionů

lidí méně ve městech a jejich okolí. Dle projekce vydané OSN v roce 2015 se má městská populace do roku 2050 v Austrálii a Oceánii rozrůst o více než třetinu na téměř 42 milionů obyvatel. [16]

Tabulka č. 11: vývoj urbanizace v Austrálii a Oceánii mezi lety 1950–2050.

rok	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2015	2050*
Počet obyvatel žijících ve městech v mil. obyvatel, 1950-2050									
Svět	746	1 019	1 350	1 750	2 285	2 856	3 571	3 957	6 339
Austrálie a Oceánie	8	11	14	16	19	22	26	28	42
rozvinuté regiony	444	558	673	760	831	885	957	985	1 114
Procento obyvatel žijících ve městech, 1950-2050									
Svět	29	34	37	39	43	47	52	54	66
Austrálie a Oceánie	62	67	71	71	71	71	71	71	74
rozvinuté regiony	55	61	67	70	72	74	77	78	85

Poznámka: (*) prognóza OSN ve střední variantě plodnosti.

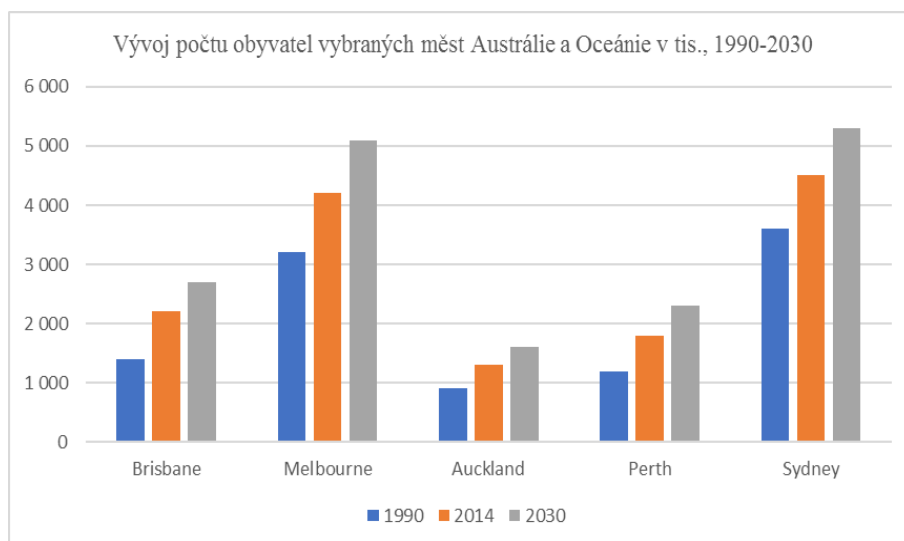
Zdroj: [16]; vlastní zpracování

4.2.6.1 Vývoj velikosti měst v Austrálii a Oceánii

Jak je již uvedeno výše, zejména okolí australských měst a největšího města Nového Zélandu – Aucklandu jsou vysoce urbanizované. Austrálie i Nový Zéland mají poměrně přísné imigrační podmínky a jejich poloha je v tomto případě jejich výhodou. Z tohoto důvodu se nedá očekávat do roku 2030 mohutný růst městského obyvatelstva, který lze vyčíst z grafu č. 6, snad jen v australském Melbourne a Sydney se očekává, že bude pokořena hranice 5 milionů obyvatel v městské aglomeraci. [17]

Problémy s nekontrolovaným růstem měst lze pozorovat zejména na některých ostrovech v Oceánii, například Papue Nové Guinee. Zde se očekává nárůst populace z 8,2 milionů v roce 2016 na 10,5 milionů obyvatel v roce 2030. [10]

Graf č.6: Vývoj počtu obyvatel vybraných měst Austrálie a Oceánie (1990-2030)*

Poznámka: (*) prognóza OSN ve střední variantě plodnosti.

Zdroj: [16], [17]; vlastní zpracování

5 Problém chudinských čtvrtí

V předchozí kapitole byl věnován prostor shrnutí vývoje urbanizace ve světě. S termínem urbanizace je v některých regionech, především rozvojových státech, úzce spjat i problém chudinských čtvrtí, tzv. slumů. Zhruba 30 % městské populace rozvojových států tvoří obyvatelé, kteří žijí ve slumech, v subsaharské Africe je to dokonce 56 %. Porovnání vybraných světových regionů (subsaharská Afrika, jižní Asie, jihovýchodní Asie, východní Asie, západní Asie, Oceánie, Latinská Amerika a karibská oblast, severní Afrika a rozvojové země) lze vidět na grafu č. 7.

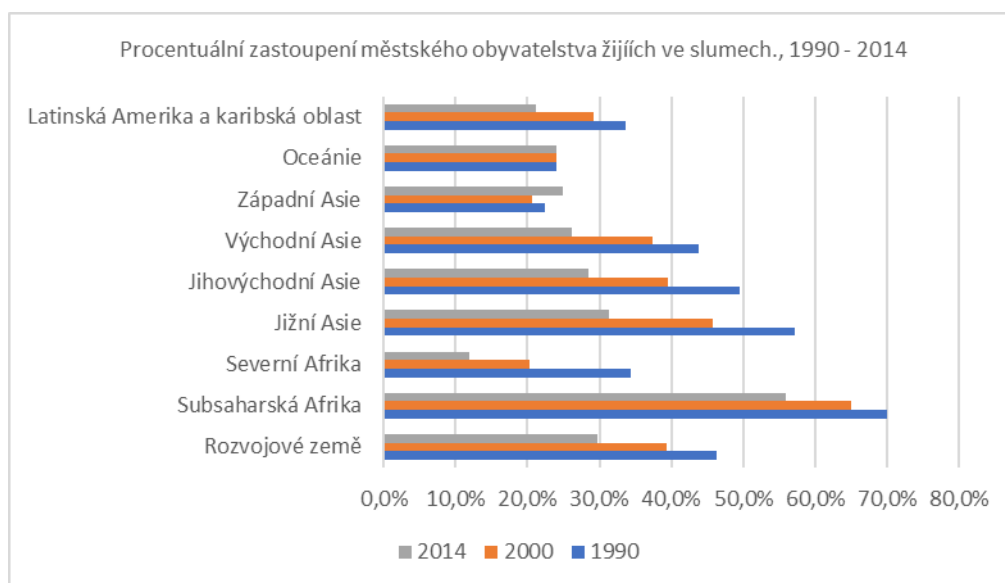
5.1 Definice a vymezení chudinských čtvrtí

Pojmem chudinská čtvrť, brlohová čtvrť či slum lze označit část města na okraji velkého města nebo metropole. Tato část města se vyznačuje vysokou kriminalitou, hrozivými hygienickými podmínkami a nízkou infrastrukturou. Prudký rozvoj chudinských čtvrtí můžeme zařadit do 20. století, přičemž tato etapa je spojená s tzv. „populační explozí“, kdy velká část venkovského obyvatelstva proudila do metropole s vidinou lepších životních podmínek. Ve většině případů však nastává zklamání, jelikož nabídka práce nekoresponduje s úrovní urbanizace. [3]

Středisko OSN pro lidská sídla uvádí, že ve slumech v roce 2014 žilo přibližně 881 milionů obyvatel, přičemž dle odhadů to v roce 2020 má být 1 miliarda. Pro srovnání v roce 1990 to bylo 689 milionů obyvatel. [13]

Z hlediska polohy lze slumy zařadit do rozvojových zemí Latinské Ameriky, Afriky, jihovýchodní, jižní, východní a západní Asie. [3]

Graf č.7: Vývoj procentuálního zastoupení městského obyvatelstva žijícího v chudinských čtvrtích 1990 - 2014

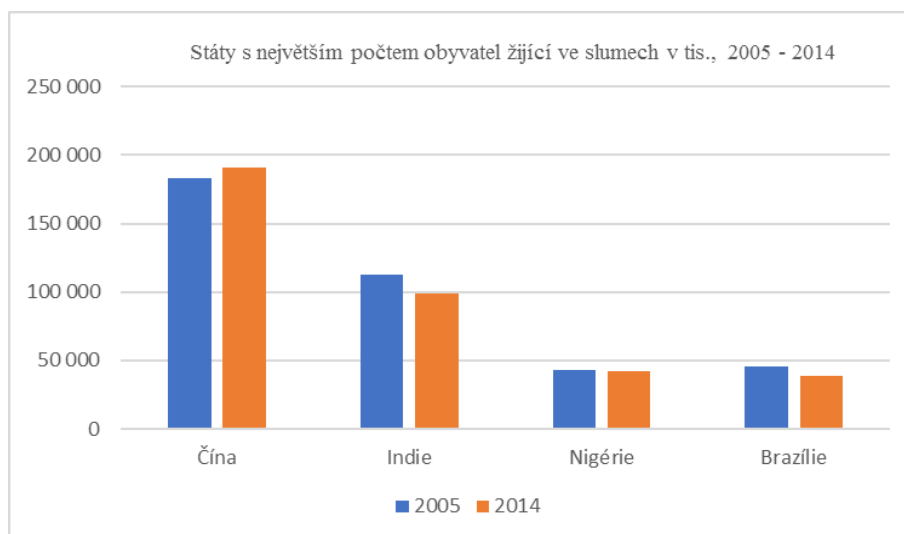

Zdroj: [20]; vlastní zpracování

Na grafu č. 7 lze pozorovat procentuální zastoupení městského obyvatelstva žijícího ve slumech. Na první pohled je patrné, že největší podíl lidí obývajících chudinské čtvrti je v regionu subsaharské Afriky. V tomto regionu žije ve slumech téměř 201 milionů obyvatel tamních měst. Procento obyvatel, kteří žijí ve slumech v posledních letech klesá ve všech regionech, avšak absolutní počet lidí obývajících chudinské čtvrti se mezi lety 1990 - 2014 zvýšil o takřka 280 milionů lidí. [20]

Na grafu č. 8 lze pozorovat srovnání čtyř států s nejvyšším počtem obyvatel žijících v chudinských čtvrtích v roce 2005 a 2014. Zemí, která má největší počet lidí obývajících slumy je Čína, kde takto žije více než 191 milionů lidí. V Indii jako ve druhém nejlidnatějším státě světa je počet obyvatel žijících v chudinských čtvrtích téměř 98,5 milionů lidí. Dlužno dodat, že počet Indů obývajících brlohovou čtvrt' se snižuje. [20]

Graf č. 8 Státy s největším počtem obyvatel žijící ve slumech v tis., 2005 - 2014.

Zdroj: [20]; vlastní zpracování

5.2 Problémy ve slumech

Světové organizace (např. OSN, OECD, WB) si jsou vědomy problémů, který tento trend přináší, např. vysoká úhrnná plodnost, dětská úmrtnost, předpokládaná doba dožití. Za další problém lze považovat procentuální zastoupení počtu lidí v produktivním věku, kteří jsou HIV pozitivní. Poslední kategorií, kterou tato práce sleduje je procentuální podíl obyvatel, kteří mají přístup k elektrické energii. [12]

5.2.1 Úhrnná plodnost

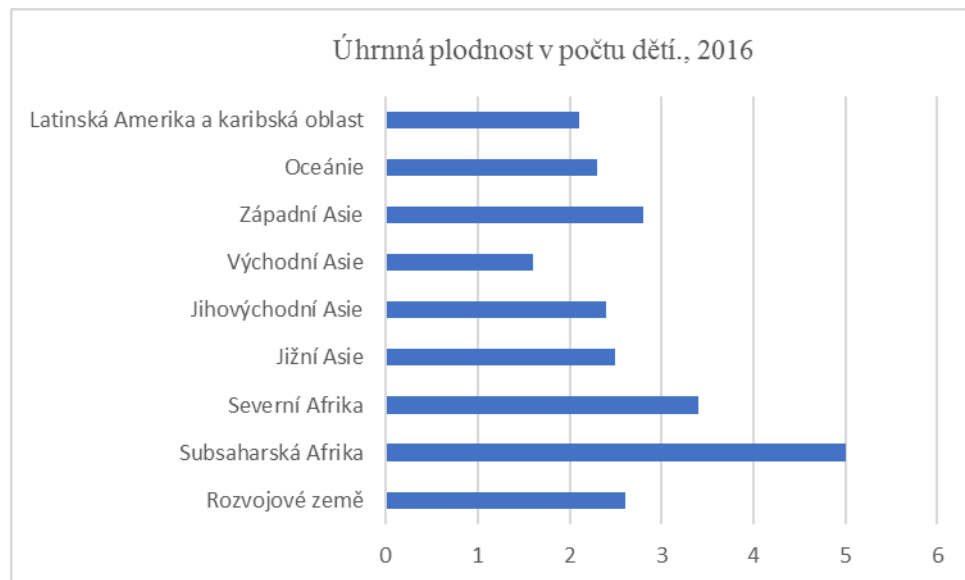
Statistika úhrnné plodnosti sleduje průměrný počet porodů, které žena za svůj život vykoná v produktivním věku (15 - 49 let). Opět se jedná o demografickou analýzu vyspělosti státu. U vyspělých států je trend necelých dvou porodů na jednu ženu. Pro srovnání je zde přiložen graf č.9, ze kterého lze vyčíst, že mezi sledovanými regiony panují velké rozdíly. Největší úhrnnou plodnost vykazuje region subsaharské Afriky, kde žena v průměru za svůj život vykoná 5 porodů, následuje oblast severní Afriky, kde se hodnota blíží 3,5 porodů na jednu ženu. [11]

Téměř všechny sledované regiony překračují hranici dvou porodů na jednu ženu, až na region východní Asie. Do tohoto regionu patří velice vyspělé a moderní státy, jako jsou

Japonsko a Jižní Korea, kde úhrnná plodnost dosahuje 1,5 resp. 1,2 porody na jednu ženu. [11]

Nízká porodnost v regionu východní Asie souvisí s tzv. politikou jednoho dítěte, která byla zavedena roku 1980 v Číně a která významně omezila vývoj populace dnešní Číny. Jelikož čínská vláda zaváděla sociální programy, které mohly na čínské rodiny vytvářet určitou formu tlaku, aby jejich jediný potomek byl chlapec. Z tohoto důvodu pozorujeme v některých čínských oblastech nedostatek děvčat. Tato politika se do jisté míry promítá do dnešní míry úhrnné plodnosti, která v Číně v roce 2016 dosahovala 1,6 porodu na jednu ženu. [2], [11]

Graf č.9: Úhrnná plodnost (2016)

Zdroj: [11]; vlastní zpracování

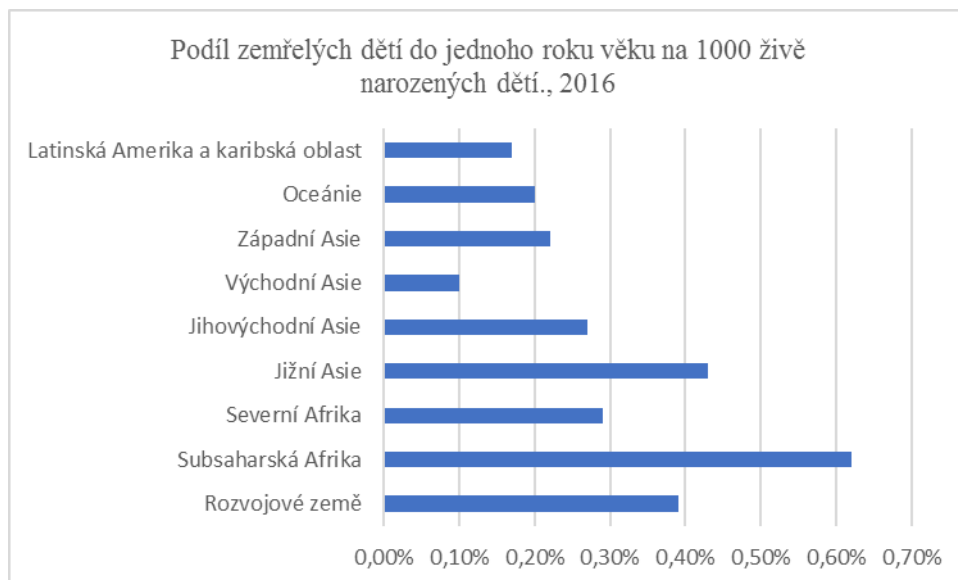
5.2.2 Kojenecká úmrtnost

Kojenecká úmrtnost značí poměr zesnulých dětí na tisíc nově narozených potomků. Jedná se o základní ukazatel vyspělosti státu. Z grafu č.10 potom lze vyčíst srovnání kojenecké úmrtnosti ve sledovaných regionech.

Jednoznačně největší kojeneckou úmrtnost ve sledovaném období vykazuje region subsaharské Afriky, kde tato míra dosahuje 62 %, následuje region jižní Asie s 43 % a severní Afriky, kde v kojeneckém věku zemře každé dvacáté deváté dítě z tisíce nově narozených. [11]

Pro srovnání lze uvést, že ve vyspělých regionech je míra kojenecké úmrtnosti zhruba 5%. Perfektně to tedy dokumentuje, jaké jsou mezi vyspělými a méně rozvinutými státy významné rozdíly. [11]

Graf č. 10: Statistika kojenecké úmrtnosti ve vybraných regionech za rok 2016

Zdroj: [11]; vlastní zpracování

5.2.3 Předpokládaná doba dožití obyvatel

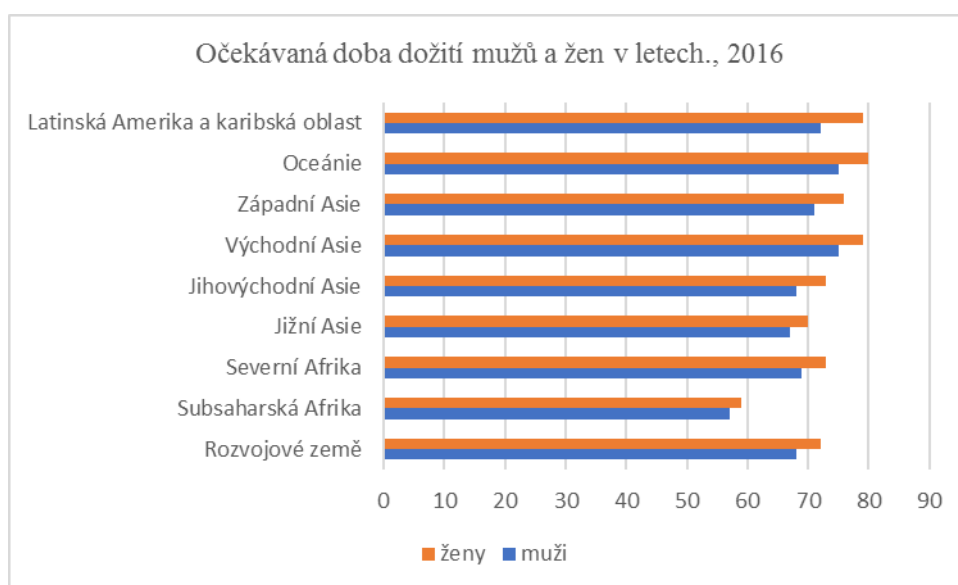
Dalším srovnávaným ukazatelem je očekávaná doba dožití obyvatel v regionech s velkým výskytem chudinských čtvrtí. Na úvod je třeba uvést, že v naprosté většině zemí světa se vyššího věku dožívají ženy. Jedním ze států, ve kterém se v průměru dožívají muži vyššího věku je jihoafrické Svazijsko. V tomto státě se ženy dožívají v průměru 48 let, muži 50 let. [11]

Graf č. 11 zobrazuje srovnání předpokládané doby dožití ženy a muže ve sledovaných regionech. Pro srovnání lze podotknout, že ve vyspělých státech se ženy dožívají v průměru 82 let, muži 76 let. Z grafu je dále patrné, že mezi sledovanými regiony opět panují velké rozdíly, nejhůře v této sledované statistice opět vyšel region subsaharské Afriky, kde se v průměru ženy dožívají 59 let a muži 57 let. [11]

Největší předpokládanou dobu dožití dle grafu č. 11 vykazují region Oceánie. Avšak stát s největší očekávanou dobou dožití najdeme ve východní Asii, a to Japonsko, kde se ženy v průměru dožívají 87 let. [11]

Závěrem lze uvést, že průměrná doba dožití se ve všech světových regionech zvyšuje. Souvisí to zejména s každodenním pokrokem v oblasti medicíny.

Graf č. 11: Předpokládaná doba dožití mužů a žen ve vybraných regionech (2016)

Zdroj: [11]; vlastní zpracování

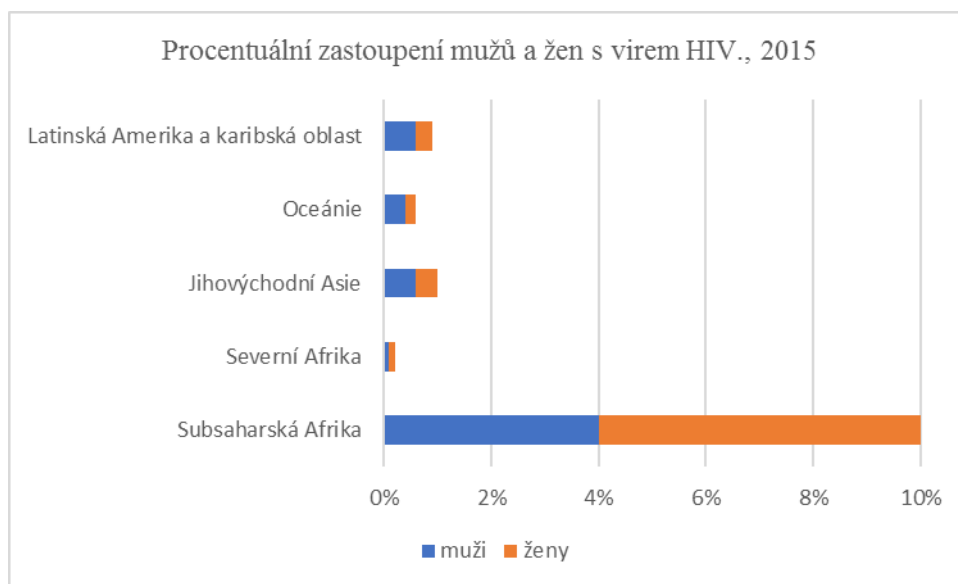
5.2.4 Nakažení HIV

V této kapitole jsou vybrané regiony srovnávány s ohledem na počet lidí ve věku od 15 do 49 let nakažených virem HIV.

V grafu č. 12 jsou sledovány tytéž oblasti jako u problému chudinských čtvrtí. Nejhuře ve srovnání opět vychází region subsaharské Afriky, kde podíl mužů a žen nakažených virem HIV je v celkovém počtu obyvatel 10 %. Státem, který má nejvyšší podíl obyvatelstva ve věku 19-49 let zasažený virem HIV je Svazijsko. V tomto státě je virem HIV zasaženo 23,2 % mužů a 34,2 % žen v uvedeném věku. [11]

Ostatní sledované regiony zdaleka nevykazují takové procento zastoupení nakažených lidí HIV.

Graf č. 12: Procentuální zastoupení mužů a žen s virem HIV (15-49 let, 2015)

Zdroj: [11], vlastní zpracování

5.2.5 Přístup obyvatel k elektrické energii

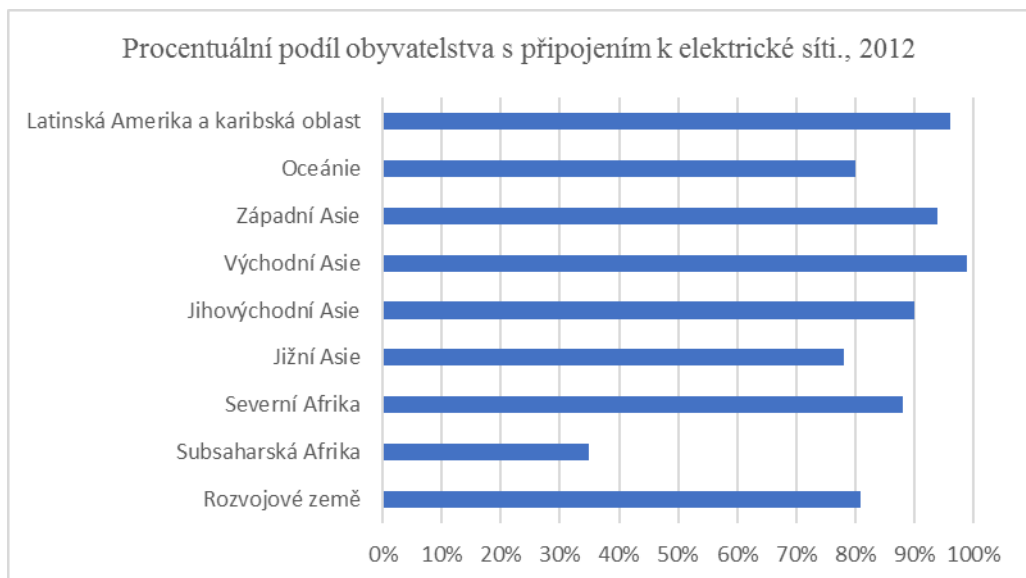
Předchozí kapitoly byly zaměřeny na problémy obyvatelstva v chudinských čtvrtích, nikoliv však na problémy vybavenosti a infrastruktury. Pro obyvatele vyspělých států Severní Ameriky či Evropy je připojení obyvatelstva k elektrické síti bráno jako samozřejmost. Sledované regiony však zdaleka nevykazují 100 % připojení obyvatelstva k elektrické síti. [17]

Z grafu č. 13 je patrné, že nejvíce oblastí, kde lidé postrádají elektrický proud je v subsaharské Africe. V této oblasti je podíl připojených lidí pouze 35 %. Státem, který má nejmenší procentuální pokrytí elektrickým proudem je Jižní Súdán, v této zemi je připojeno k elektrické energii pouze 5 % obyvatel. [11]

V jižní a jihovýchodní Asii lze pozorovat velké výkyvy mezi jednotlivými regiony. Např. Írán nebo Malajsie mají 100 % obyvatel, kteří mohou využívat elektrický proud, oproti tomu např. Kambodža či Afghánistán vykazují zhruba 45 % připojení obyvatel k elektrické síti. Východní a západní Asie vykazuje zejména ve vyspělejších státech 100 % dostupnost elektrického proudu. [11]

V Austrálii a Oceánii lze pozorovat diametrální rozdíl mezi východním pobřežím Austrálie a některými ostrovy v Polynésii. Zejména Papua Nová Guinea a Šalamounovy Ostrovy vykazují velice malý podíl obyvatel, kteří mají přístup k elektrickému proudu (Papua Nová Guinea – 8 %, Šalamounovy Ostrovy – 23 %). [11]

Graf č. 13: Procentuální podíl obyvatelstva s připojením k elektrické síti

Zdroj: [11], vlastní zpracování

6 Závěr

Tato bakalářská práce se věnuje analýze sídelní struktury a upozorňuje na problémy, které způsobují nerovnoměrné osídlení sledovaných regionů. Cílem práce bylo zhodnocení sídelní struktury ve světě z historického hlediska a jejího budoucího vývoje, se změřením na demografické problémy, které tato výše zmíněná nevyvážená struktura způsobuje, a to především v chudinských čtvrtích.

Úvodní kapitola se věnovala vysvětlení termínu demografie a dalším základním demografickým pojmům (střední stav obyvatelstva, střední délka života, věkový medián) a procesům (porodnost, úmrtnost, nemocnost, potratovost, sňatečnost, rozvodovost). V této části byly také vysvětleny základní typy sběru demografických dat (sčítání lidu, matrika).

Vysvětlení výše uvedených základních pojmů bylo stěžejní pro další kapitoly této práce, ve které byl věnován prostor charakteristice světové sídelní struktury a rozmístění obyvatelstva ve světě. Dílčí podkapitoly se postupně věnovaly vývoji urbanizace od 2. poloviny 20. století až do současnosti s přesahem do roku 2050 v Africe, Asii, Latinské Americe, Severní Americe, Evropě a Austrálii a Oceánii. V této části bylo zajímavé sledovat zejména opožděný vývoj afrického kontinentu, který zaostává za ostatními světovými regiony a sledovat mohutný nárůst počtu obyvatel např. v regionu subsaharské Afriky. Tento jev jsme mohli sledovat v ostatních regionech o několik desetiletí až staletí dříve.

Poslední kapitola se podrobně zabývala problémem chudinských čtvrtí. Dílčí podkapitoly se věnovaly souvisejícím pojmům resp. problémům (úhrnná plodnost, kojenecká úmrtnost, předpokládaná doba dožití obyvatel, nakažení HIV a přístup obyvatel k elektrické energii). Bylo upozorněno zejména na nízkou porodnost v regionu východní Asie související s tzv. politikou jednoho dítěte, která byla zavedena roku 1980 v Číně. Z tohoto důvodu dnes pozorujeme v některých čínských oblastech problém s nedostatkem děvčat.

V úvodu byla položena otázka, jaký vliv má urbanizace na vznik chudinských čtvrtí. Nárůst urbanizace v kombinaci se stále se zvyšujícím přirozeným přírůstkem obyvatelstva a migrací venkovského obyvatelstva do měst má významný vliv na vznik a rozrůstání

chudinských čtvrtí, tzv. slumů. Jejich obyvatelé zde žijí v neadekvátních podmínkách, když nemají vhodná obydlí, také z pohledu obyvatele západního světa i nedostatečnou infrastrukturu a omezený přístup k základním službám. Situaci navíc ztěžuje i nevzdělanost obyvatelstva.

Shrneme-li poznatky z předchozích kapitol, tak lze konstatovat, že veškeré sledované problémy (nekontrolovaný nárůst obyvatel, urbanizace, ale i problémy spojené s existencí chudinských čtvrtí), se týkají především regiony subsaharské Afriky.

7 Seznam literatury

7.1 Monografie:

- [1] CLARK, Peter. European cities and towns: 400-2000. New York: Oxford University Press, 2009. ISBN 01-995-6273-3
- [2] JENÍČEK, Vladimír a Jaroslav FOLTÝN. Globální problémy světa: v ekonomických souvislostech. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-326-4.
- [3] KALIBOVÁ, K. Úvod do demografie. Praha: Karolinum, 2001. 52s. ISBN 80-246- 0222-9.
- [4] KALIBOVÁ, K.; PAVLÍK, Z.; VODÁKOVÁ, A.: Demografie (nejen) pro demografy. Praha: Sociologické nakladatelství, 2. upr. vyd, 1998, 128 s.; ISBN 80-85850-30-3
- [5] KUNA, Z. Demografický a potravinový problém světa. 1. Vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN: 978-80-7357-588-5.
- [6] PAVLÍK, Z., KALIBOVÁ, K.: Mnohojazyčný demografický slovník, Acta demographica XV., Česká demografická společnost, Praha, 2005. ISBN 80-239- 4864-4.
- [7] PAVLÍK, Z.: Nástin populačního vývoje světa. Praha: Nakladatelství ČSAV, 1964, 307s.
- [8] PAVLÍK, Z.; RYCHTAŇKOVÁ, J.; ŠUBRTOVÁ, A.: Základy demografie. Praha: Academia, 1986, 736 s
- [9] VALLIN, J.: Světové obyvatelstvo. Nakladatelství Československé akademie věd, Praha 1992. 148 stran. ISBN 80-200-0437-8.

7.2 Elektronické zdroje:

- [10] 2014 World Urbanization Prospects [online]. New York: United Nations, 2014 [cit. 2017-01-14]. ISBN 978-92-1-151517-6. Dostupné z:
<https://esa.un.org/unpd/wup/publications/files/wup2014-highlights.Pdf>
- [11] 2016 World Population Data Sheet. Population Reference Bureau [online]. 2016 [cit. 2017-01-12]. ISSN 0085-8315. Dostupné z: <http://www.prb.org/pdf16/prb-wpds2016-web-2016.pdf>
- [12] The Millennium Development Goals Report [online]. New York: United Nations, 2015 [cit. 2017-01-16]. ISBN 978-92-1-101320-7. Dostupné z:
https://resourcecentre.savethechildren.net/sites/default/files/documents/mdg_2015_rev_july_1.pdf

- [13] UN-HABITAT: NUMBER OF SLUM DWELLERS GROWS TO 863 MILLION [online]. 2014 [cit. 2016-11-23]. Dostupné z: <https://www.cordaid.org/en/news/un-habitatnumber-slum-dwellers-grows-863-million/>
- [14] Trump podepsal výstavbu mexické zdi, potrestá města chránící migranty [online]. [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/trump-usa-prezident-migrace-syrie-zed-nahranici-s-mexikem-pnq/zahranicni.aspx?c=A170125_061222_zahranicni_och
- [15] World Urbanization Prospects The 2007 Revision [online]. New York: United Nations, 2007 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: http://www.un.org/esa/population/publications/wup2007/2007WUP_Highlights_web.pdf
- [16] World Urbanization Prospects: The 2014 Revision. United Nations [online]. New York: United Nations, 2014 [cit. 2017-01-08]. Dostupné z: <https://esa.un.org/unpd/wup/cd-rom/53>
- [17] Urban Agglomerations 2014. United Nations [online]. New York: United Nations, 2014 [cit. 2017-02-06]. Dostupné z: https://esa.un.org/unpd/wup/wallcharts/WUP_2014%20Urban%20Agglomerations%20Wallchart.pdf
- [18] Population Reference Bureau [online]. Washington DC: Population Reference Bureau, 2016 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <http://www.prb.org/Publications/Lesson-Plans/HumanPopulation/Urbanization.aspx>
- [19] World Population Prospects [online]. New York: United Nations, 2017 [cit. 2017-12-21]. Dostupné z: https://esa.un.org/unpd/wpp/Publications/Files/WPP2017_KeyFindings.pdf
- [20] World Cities Report 2016 [online]. New York: United Nations, 2016 [cit. 2017-12-12]. Dostupné z: <file:///C:/Users/Marek/Downloads/WCR-%20Full-Report-2016.pdf>

7.3 Právní předpisy

- [21] Česká republika. Zákon č. 89 ze dne 3. 2. 2012 občanský zákoník. In: Sběrka zákonů, Česká republika. 2012, částka 33.

8 Seznam grafů

Graf č.1 – Vývoj počtu obyvatel vybraných měst Afriky (1990-2030)

Graf č.2 – Vývoj počtu obyvatel vybraných měst Asie (1990-2030)

Graf č.3 – Vývoj počtu obyvatel vybraných měst Latinské (1990-2030)

Graf č.4 - Vývoj počtu obyvatel vybraných měst Severní Ameriky (1990-2030)

Graf č.5 – Vývoj počtu obyvatel vybraných měst Evropy (1990-2030)

Graf č.6 – Vývoj počtu obyvatel vybraných měst Austrálie a Oceánie (1990-2030)

Graf č.7 – Vývoj procentuálního zastoupení městského obyvatelstva žijícího chudinských čtvrtích 1990 - 2014

Graf č.8 – Státy s největším počtem obyvatel žijící ve slumech v tis., 2005 - 2014.

Graf č.9 – Úhrnná plodnost (2015)

Graf č.10 – Statistika dětské úmrtnosti za rok 2015

Graf č.11 – Předpokládaná doba dožití mužů a žen (2015)

Graf č.12 – Procentuální zastoupení mužů a žen s virem HIV (15-49 let, 2015)

Graf č.13 – Procentuální podíl obyvatelstva s připojením k elektrické síti

9 Seznam tabulek

Tabulka č.1 - Struktura obyvatel dle věku (2016)

Tabulka č.2 – Vývoj světové populace do roku 1990

Tabulka č.3 – Počet obyvatel světa od začátku našeho letopočtu v miliónech

Tabulka č.4 – Populace ve světových regionech 2017, 2030, 2050,2100

Tabulka č.5 – Vývoj stupně urbanizace ve světě (%)

Tabulka č.6 – Vývoj urbanizace v Africe mezi lety 1950–2050

Tabulka č.7 – Vývoj urbanizace v Asii mezi lety 1950–2050

Tabulka č.8 – Vývoj urbanizace v Latinské Americe mezi lety 1950–2050

Tabulka č.9 – Vývoj urbanizace v Severní Americe mezi lety 1950–2050

Tabulka č.10 – Vývoj urbanizace v Evropě mezi lety 1950–2050

Tabulka č.11 – Vývoj urbanizace v Austrálii a Oceánii mezi lety 1950–2050